

Intre Dunăre și Mare (O carte dobrogeană)

de EMANOIL BUCUTA

Porniserăm zilele trecute să căutăm o cetate veche. Eram pe niște drumuri, unele cu piatră albă dedesubt, ca în zilele romanilor, iar altele de pământ negru, parcă adineauri răscolite de copitele de cai mărunți ai oamenilor stepei. Ceața se ridica din Mare. Ne găseam în Dobrogea, țara dintre ape, ca o toară a întregului pământ românesc, lustruită și păstrată de istorie. Un om ne însoțea, care-și trăise toată viața pe aceste locuri și ne lămură despre vremuri și despre oameni. Ni se părea că odată că, la vorba lui, deși mai colindaserăm pe acolo de câteva ori, lumi de lumi, așa cum le așezaseră în straturi secolele, ieșeau din necunoscut ca să ne întâmpine, se luminău o clipă și se întorceau din nou în liniștea de unde le chemase. Mergeam poate alături cu inși și glasul locurilor.

Mă gândeam că suntem îndemnați de obiceiul chiar cei care știm și iubim Dobrogea, s'o credem un ținut așa cum geografica și istoria ni-l înproaspă în amintire, cu trăsături asemenea și fără mari schimbări în înfățișarea lui. Iată malul Mării, jos peste tot și tras cu linia; munții, niște biete decluri roșii de vechime până la temelie, așa că abia au rămas de 200 sau de 300 de metri; Dunărea coborând încet spre vărsare aceleași ape lenșe scăzute și umflate fără pricină, de întâmplări ale văzduhului patrecute la mari depărțări; uscatul, o câmpie cu apă puțină, bătut de arșița vara și de viscolul iarna; locuitorii pe lângă băștinășii Români pomeniți încă din cronici, suflete călătoare alergate din cele patru unghiuri spre acest gol, care fusese numai drum de oști și sălaşe de cetăți.

Câtă nesfârșită felurime se ascunde însă sub aceste căteva trăsături mari, care a uitat încă pe călătorii de pe vremea și căi farmec, de care sunt pentru todeauna cucerii cunoșcătorii de astăzi! Dobrogea nu este una singură, și fiecare poate să aște, în cine știe care din ele, ceva care să-i vorbească sufletului și să-l lege. Să lășăm deoparte pe Ovidiu, care a vrut s'o pecețuiască pentru todeauna ca pe un pământ de lacrimi și de surghiun, și i-a dat fără voie, amestecându-se în țărana ei, o ultimă strălucire clasică. Niciodată lăsa poezia romană, între ale cărei corde se întăneau figurile mitologice ale metamorfozelor și amorașii încovoiați sub lanțuri de trandafiri, nu fusese zguduită ca aici de dureri omenești și de strigătul liniei în singurătate. Versificatorul așmeiat își pășise toga de lână și cununa de lauri ca să pască căciula noastră de pe coloana traiană schimbându-se în același timp în cântărețul al cărui cântec se aude peste toată Dobrogea și răsună pentru noi, numai de noi din toate popoarele de acolo înțeles, ca o chemare, ca un dar și ca un îndemn al strămoșilor. L'am ridicat de bronz verde întruna din piețele orașului Tomis. Ne aplecăm peste fecare sarcofag pașun de marmoră, descoperit de casma în adâncul pământului, și-l căutăm pe el. Trăiește pentru că a murit între noi, pe acest țărm pierdut dela marginea împărăției, mai mult decât dacă ar fi murit la Roma, între tovarășii de mărime ai vârstei lui August.

Dunărea strâmbă Dobrogea ca un braț, cu îndoitura de cot dela Galați și cu degețele pline de inele ale Deltei, scâldate în Mare. Pe malul stâng se întinde Bărăganul, de pe care vin până la apă nenumărați scafeți, ca niște roți ale vântului, lunca Siretului și Moldova, Bugeacul basarabean. Pe malul stâng nu e decât Dobrogea, înaltă și închisă în sine, cu stânci găbene de calcar sau cu văfuri dințate de cremene. Amintirea cetăților romane și bizantine, care adăposteau între ziduri ostași încolțiiți și în sănuri de apă corăbii cu piepturi de aramă, stăruie la fiecare răspântie, dela Transmarica, între văile Turfăcei, la Durosorum, în întâlnirea de văi a Silistre, la Axiopolis, de sub Cernavodă, de unde începea valul de piatră, la Carsium, în bastionul Hârșovei, la Troesmis, din care au ieșit casele Igl'ței și Turcoaiei, la Arrubium, din zborul de berze și de aripi de mori de vânt al Măcinului, la Noviodunul celt, dela vadurile Isacsei, până la Aegysus tulcean și la Salsovia dintre mlaștini. Din Balta Ialomitei cu pășuni și plopi, se trece în Balta Brăilei, cu sălcii și lacuri și se ajunge în Delta cu insule călătoare de plaur, cu păduri de stuț și cu svonurile pontice aduse de pescăruși țipători. Dunărea nu mai e decât o legătură de salbă, care ține aceste mari palatice și galbene strălucitori. Ea e mereu aceeași și nicăzri asemenea. Călătorii în luntrea cu pânză sau lopoți și vânătorii pierduți în botori și în șube de umezidă, trec ameții de atâtea fumuseți și bogăție. Cine vrea să se simtă departe de lume și să ducă o viață de putere și de zări largi, are ca o împărăție, anume pentru el gândită, această țară pereche Dobrogea dundreună.

Dobrogea maritimă începe poate dela Insula Șerpilor, care n'a fost todeauna decât o vatră cu lumină în larg pentru călăuzirea corăbilor, și trece pe dinaintea porturilor cu cheiuri și macarade moderne, cu mușchi și scoici crescute pe lespezile geneveze sau cu ciubuce de marmoră și capete de vulturii cu delfini în cioc din ruine elenice, bătrâne de 2500 de ani, ca să se albăstrească și să se încălzească tot mai mult până în golful cu migdali și smochini al Balicului, Sulina între ape dulci și ape sărate. Istria din subțioara lacului Sinoe, Constanța încărcată de oameni și de mărfuri, Mangalia, care-și aduce aminte de Callatis, Caliacra, care desparte Crivățul de Austria.

Așezări de pescari ascunse în maluri ca niște cutburi, plaje de sănătate și de bucurie a vieții în aer liber sau orașe de soare și de artă dau întregii coaste tot alte rosturi și altă față. Numai zărea înaltă a Mării rămâne aceeași. Înaintea ei omul a căpătat un nou suflet, de răvnă întreprinzătoare și de dor de ducă. Românica s'a îmbogățit pe aici nu numai cu neașteptate privilegii, dar și cu o nouă ființă: omul de apă. Il vedem avântându-se în luntrele pline de plase și cârlige, pe puntea vapoarelor în haine albastre de matrozii sau pe drage, care scobesc fundurile, și la faruri, mișcând cu scripetii marile globuri care trimet lumina prin ceață și noaptea.

Dobrogea continentală își arată la Micănoapte pădurile de lei, dealurile cu podgorii, fântânile cu ape bune. Apoi vin câmpiile cu iarbă ascuțită și sărată, pe unde se încură caii înalți și iuți de picior, iar oile se strâng ciopor sau se duc în lungul fâșșezelor și polițelor, sunând din clopote ca în zilele tramshumantelor. Văi adânci și fără apă tate uneori șesul. De pe marginile lor de piatră roșie zgronturoasă te uiji ca în niște scufundături, pe unde, când plouă, pornesc puhoițele. Podișul urcă pe nesimțite și se acoperă de floarea

(Urmare în pag. 2-a)

Plastica americană contemporană

Waldo Peirce: Alzira pictând

Note despre om și poezie

de EUGEN IONESCU

Ar fi interesant de urmărit cum dela romantism spre simbolism poezia lirică franceză n'a făcut decât să se adâncească.

Nu vreau să spun că a devenit mai „filosofică”, d'impotrivă (norocul ei!); nici mai complicată, nici mai bogată, mai variată ca inspirație; nici chiar mai simbolică, — dar că a coborât, cu mai multe trepte, mai multe straturi în realitățile interioare ale omului, în conștiință și mai adânc. Tehnica poetică a devenit mult mai precisă, mai sigură în exprimare, pentru că a devenit poate mai lucidă dar o luciditate paradoxal legată de instinct, de respirație, de ritm. Dealtfel, lucrurile acestea s'au mai spus.

Nu mă pot opri să mă mir gândindu-mă că poezia post-romantică (decendentă, simbolistă, neo-simbolistă) a putut fi socotită de unii, — chiar de unii din reprezentanții ei cei mai de seamă, de Verlaine, de Pildă, — o poezie a imprecisului, a visului.

A visului, poate: dar un vis care exprimă precis străfunduri la care clasicii n'au ajuns și pe care poezii romantici abia le-au întrezărit. Cu cât va trece timpul, vom înțelege mai bine de ce Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Verlaine sunt poezii mult mai mari decât Lamartine. Musset, chiar Vigny, chiar Victor Hugo, — care e totuși un poet mare deși, su poate tocmai pentru că era cel mai puțin inteligent dintre toți romanticii.

Încercați să-l recitiți acum pe Lamartine: o să vi se pară sărac, monotone. Recitiți poeziile (nu teatrul, în care încă sunt unele lucrări) lui Musset: o să vă pară superficial, „amoretz” dulceag, plicticos; poate că Vigny o să vă pară prea intelectual deși o să vă placă puterea lui și căldura din versuri reci.

Baudelaire n'o să vă pară

însă prea cerebral, deși este; Verlaine n'o să vi se pară sărac, — deși tot îndrăgostit este ca Musset sau Lamartine și creștin ca cel din urmă; deși nu are nici motive variate, nici vocabular bogat, și e de multe ori dulceag în sentimente. Deși V. Hugo are poezii exotice și multicolore sau teazează temele cele mai înalte, mai „nobile”, ca desnădejdea, moartea, viața, destinul, sfințenia, eroismul, Omul, Istoria, etc., Rimbaud pare înfinit mai complex, mai bogat, mai amplu, mai „colorat” deși a scris un singur volum și fără teme înalte: dar el a trăit temele mari, nu le-a tratat ostentiv.

Romanticul, aproape ca și clasicul, spunea: voi face o poezie cu tema morții, sau a căderii omului, sau a iubirii, etc., — și... o făcea, într'adevăr. E lucru câștigat, și nu se poate tăgădui, că romanticii au inventat teme și introdus orizonturi noi în poezie, dar au fost prea conștienți de lucrul acesta, atât de conștienți încât au fost superficiali; și cum se manifestă superficialitatea poetului (adică lipsa lui de interioaritate)? Prin discursivitate, prin abstracție, printr'o intelectualitate imitând-o pe-a filosofului, dar la perferia lui.

Verlaine a vorbit despre dragoste ca și Musset, — dar a realizat-o pe planuri mai adânci. Lamartine a tratat despre „viața care trece” și despre moartea care ne câștigă, — dar simbolizii în loc să o trateze, au exprimat-o cum? Adeseori, fără ca măcar să-i pomenescă numele, fără s'o pună în discurs. Prin urmare, tot ce era tematic în romantism a devenit: gest, culoare, sunet, ritm, presimțire, simbol, — la poezii ce-au urmat romantismului. Tema a intrat în adâncuri, în organic, a devenit însăși respirația, însăși trăirea.

Și dacă „moartea” la poezii romantici e o temă interesantă, și dacă la ei poate fi „poetică”, — la poezii ziși decadenți și simbolizii ne turbură: devine morbiditate, descompunere, obsesie, spaimă uneori nemărturisită, uneori necunoscută și, în loc să se etaleze în strofe și strofe, — ea, când se expramnă, se trădează. Tema neautentică a devenit astfel viață, substanță concretă, autenticitate: discursul și compoziția au devenit fioruri, țipăt.

Verlaine va fi fost poate îndrăgostit dulceag, ca și Musset. Dar dacă la cel din urmă „dragostea” își caută versul, — la Verlaine dragostea e însăși versul, — nu a fost înalte, ci există odată cu el:

...Car les femmes c'est toi dé-sormais pour la vie,
Pour moi, pour mon esprit et
ma chair ravie:
Ma chair, elle se tend vers toi,
pleine d'émoi
Sacré, d'un bel émoi, le feu, la
fleur de moi.

Chérie, écoute
Moi bien: or, je suis vieux ou
presque, et Dieu voulut
Te faire de dix ans plus jeune,
dans le but
Evident d'être, toi, la plus
plausible compagne
De ma misère emmi mes châ-teaux en Espagne.

Un vers nu e frumos când exprimă o idee „mare” sau „originală” sau „general omenescă”; nici măcar când exprimă un „sentiment rar” sau „delicat”; nici măcar când e o imagine ingenioasă: câte, câte imagini în poezia românească modernă, care de care mai ingenioase, mai reci, mai inuși! Un vers e frumos când ideea sau sentimentul sau imaginea, — devin respirație.

Versurile citate mai sus nu sunt din cele mai frumoase ale lui Verlaine. Dar, dacă le citim mai atent și le ascultăm, ne dăm seama, de pildă, că Verlaine a exprimit mai mult prin lucrurile pe care le-a pus fără să vrea: ritmul întretăiat, încălțările („enjambements”), suspinele (Chérie... écoute... Moi bien... or, je suis vieux... ou presque... et Dieu voulut... etc.; dealtfel e de remarcat și oboseala fizică pe care tensiunea

(Urmare în pag. 2-a)

Linguistică și clasicism

de NICOLAE ROȘU

Puțini sunt acei care știu că la Cluj se află un „Muzeu al limbii române” alcătuit de d-l prof. Sextil Pușcariu. Pentru că eruditul scriitor și istoric n'a făcut nicio vâlvă în jurul numelui, s'a ținut departe de reclama gazetarilor, nici n'a participat la polemica lingvistică căutând să impue o atitudine, un punct de vedere filologic, susținut cu vrăjmașie împotriva altora. D-l Sextil Pușcariu este un om cu prestanță academică, fără îngâmfare științifică, dar care a desfășurat, așa putea spune, o muncă neobișnuită, cercetând în toate ținuturile, în sate și în bordeie unde se grăsește românește, circulația și înfățișarea cuvintelor. Apoi a închipuit hărți privind răspândirea și frecvența acestor cuvinte. „Muzeul limbii române”, pomenit mai sus, adună nepretuită bogăție a acestui tezaur: tipărituri vechi, hrisoave și documente, cu deosebire hărți lingvistice care au și fost folosite la redactarea „Dicționarului geografic al limbii române”: o operă de mari proporții, în conținutul căreia își găsește rezolvarea problemele fundamentale ale graiului ro-

mânesc. O operă documentară și sintetică, o lucrare vie a timpului, deschizând cărturarilor și scriitorilor posibilități noi de înțelegere, prin lămurirea posesiului biologic al rasei oglindit în limba vorbită.

Cu mulți ani în urmă, legând firul intrerupt prin moartea învățatului filolog și istoric B. P. Hașdeu, d-l Sextil Pușcariu își lua greaua sarcină de a duce mai departe „Dicționarul limbii române”, în mănunchind acele disjecta membra, lăsat de cercetătorii anteriori, și își mărturisise atunci dorința de a cuprinde materialul prin chestionare trimise în toate părțile locuite de români. Fără deșarta înșelăciune a studului în bibliotecă, ci pornind în primul rând dela cunoașterea reală a fenomenului lingvistic pe teren, profesorul dela Cluj a putut să-și desăvârșască planul închipuit ca un ideal în anii de tinerete. Două însă erau punctele de plecare: mai întâi convingerea că „adevărata comoară lexicală zace în limba vorbită de popor”; al doilea că „numai timpul poate consacra sau îngropa o vorbă: limba nu se plămăște în Academia, ci se cristalizează

din scrierile autorilor mari și din cuvântările și povestirile oamenilor cu dații vorbiri”. Rostirea acestei credințe am găsit-o și în „Istoria literaturii române”, unde d. Sextil Pușcariu cercetează pe lângă altele, limba veche la scriitorii de astăzi, punând în lumină expresii și cuvinte ușite din circulațiune, dar reintviate, și așezate la locul lor în opere literare de necontestată valoare artistică.

Într'adevăr, limba românească se imbracă astăzi în străie de sârbăcoare și podobeale vechilor comori limpezite de gândirea nouă, izbutesc să împletească în cunună de laur mlădițele rupte de prea timpuria rătăcire a modernismului. Pe drumul năvoalos al limbii literare, năpădit de fantomele curentelor de inspirație străină, scriitorul cu rădăcini înfipte în viața pământului își facea loc cu destulă greutate. Chiar unii scriitorii, destul de mari prin îndrăzneala fanteziei, sau prin potopul de vorbe necurățat de sinul străinului, foloseau o limbă și un stil pitoresc dar exotic, plin de neologisme și repetiri fără de rost, atunci când puteau găsi o expresie sau un cuvânt potrivit și care să cuprindă toate înțelesurile simțirii băștinăse. La ce bun să mai dăm pildă când ele sunt îndeobște cunoscute; sau la ce bun să mai terfelim limba literară reproduc-

(Urmare în pag. 2-a)

pot înțelege aceasta, tocmai pentru că înțelegerea lor nu poate pătrunde în metafizică.

În Fântâna, Lewis spune Juliei că dela ea va învăța mai multe lucruri decât va putea găsi în cărți, adică va lua contact, prin dragostea ei, concepută așa cum o definea Platon (în Fedru, cap. 37—38 și în vorbirea Diotimei din Simponium), cu esența lucrurilor. Și mai urmează cinci replici, purtătoare ale unei adânci semnificații:

— Ce pot eu să te învăț? [întrebă Julie].
— Să nu confund visele mele cu meditația. E un rezultat. Și să răd de propria mea solemnitate este un altul.

1) Cer iertare pentru ceea ce sunt sigur că unii vor socoti o pedanterie. Este posibil însă ca un tot ce ce au citit cu plăcere pe Morgan să știe că o bună parte din frumusețea romanilor lui este pierdută pentru cel ce nu cunoaște pe Platon.

2) De altă parte, expresia dragoste platonice este prea mult compromisă de sensurile ce i se dau și nu le are, ca să nu fie nevoite de o trimitere la textele ce o definesc.

(Urmare în pag. 7-a)

Feminitatea și metafizica

(Pe marginea unor romane)

de G. C. NICOLESCU

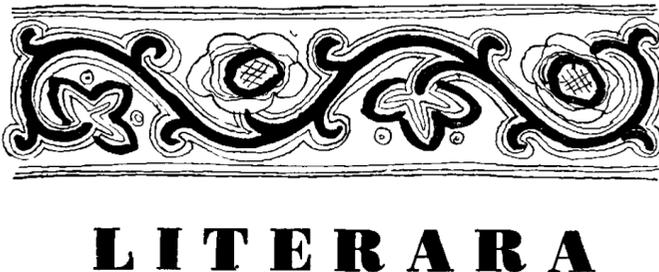
În puținele discuții pe care le-au prilejuit în literatura noastră românească atât de consistente și de pline de sevă ale lui Charles Morgan, s'a strecurat și observația că în Fântâna, în special, eroul apare diminuat ca forță de viață, oarecum artificial, „entitate filosofică”, față de naturaletă cu care se comportă eroinele.

Sigur, este un punct de vedere din care, dacă primim, lucrurile pot apărea așa cum ni se par. În realitate, cred însă că aici a rămas nepusă în lumină tocmal latura cea mai interesantă și mai profundă a tipurilor umane de prim plan din romanele lui Morgan și a conflictelor dintre ele.

S'a remarcat, pe bună dreptate, că principalele figuri bărbătești sunt niște făpturi excepționale: Nigel Frew — un

viltor mare pictor; Lewis Allison — un cercetător, un scriitor și un filosof; von Narwitz, cel mai zguditor dintre personajii, poate pentru că numai el înțelege că „sunt experiențe care înlocuiesc filosofia”, singurul care nu e un creator propriu zis — a izbutit să-și realizeze viața potrivit unei concepții filosofice; Sparkenbroke — un mare scriitor. Femeile sunt de asemenea făpturi de elită sufletească. Dar, pe câtă vreme bărbații reușesc să se descolășeze, măcar temporal, din planul lumii materiale, ele nu se pot ridica până în lumea transcendentă, în care bărbații izbutesc să se înalte. Cu toate acestea, ele sunt necesare, ca îndemn sau consolare, acestor oameni de creație și meditație, pentru că numai prin dragostea lor ei pot atinge idealul spiritual ce-i animă. Femeile însă nu

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA

LITERARA

de CONSTANTIN FANTANERU

C. Gane: Trecute vieți de Doamne și Domnițe, vol. III. (Ed. Universul)

De curând a apărut și volumul III d'n masiva lucrare a d-lui C. Gane, „Trecute vieți de Doamne și Domnițe”. Tipărită în excelente condiții tehnice de ed. „Universul”, — numeroasele ilustrații fac din ea un impunător album istoric, — cartea depășește 400 de pagini și cuprinde epoca de la restabilirea domniilor pământene până la unirea principatelor (1822—1859). Este ultima din seria „trecutele vieți de Doamne și Domnițe”, după cum precizează autorul, care s'a hotărât să se oprească la Unire, fiindcă Eena, Doamna lui Cuza Vodă, precum și Reginele Elisabeta și Maria, nu sunt încă cu totul din domeniul Istoriei.

Trecerea în domeniul istoriei a acestor chipuri regale și a altora din preajma lor, se va încheia atunci când vor fi din ce în ce mai puțini cei cari le-au văzut, sau vor dispărea cu totul. E vorba așa dar de scurgerea timpului. Până la acumularea deceniilor și la ștergerea din amintirea generațiilor, oricât s'ar trudi istoricul să impresioneze prin evocările sale, adevăratul portret viu va fi tot cel din memoria caldă a oamenilor.

Cei cari au văzut pe Doamna Elena Cuza și pe cele două Regine vor ști toți ceva mai mult decât istoricul bizuit pe documente. Dar nu numai unirea în care au intrat doamnele și domnițele din epoca până la unirea principatelor, face ca ele să aparțină domeniului în întregime istoric! Peste viața lor a căzut un oblon mai categoric decât eșirea din pomenirea celor vii. Este caracterul vremii dintre 1822—1859, momentul de istovire a patriarhalismului românesc și de curățire a rămășițelor fanariote și balcanice. De bună seamă pregătirea României moderne începe cu revoluția politică și socială deabă după 1859, odată cu unirea și regatul.

Până la evenimentele acestea, influența apusului de civilizație și cultură, se altoiește de multe ori bizar și pe fondul autohton al patriarhalismului și al pitorescului nostru răsăritean. Iată de ce domnițele de care vorbește d. Gane, deși sunt aproape de noi, — au intrat cu totul în domeniul istoriei, fiindcă au apăs definitiv condițiile lor de viață, în alcătuirea modernă a țării. Mai trebuie făcută însă o distincție, cu deosebită atenție! Poate tocmai etapa aceasta de considerabilă refacere, tocmai viețile acestea legate de trecut și deschise tot-

deodată prezentului revoluționar, aceste exemplare de experiență și de jertfă, să poarte în biografia lor sensuri vrednice de a fi reținute spre a face punte de trecere spre sufletul românesc de azi! Nu trebuie să vedem în urmă un hiat, să nu avem credința că am apărut din nimic! O bogăție psihologică originală, o pasiune după frumusețile nobile ale spiritului, predispoziție pentru interiorizare și vis, multe virtuți cardinale pentru rasă, sunt poate clare în viețile boierești și domnești atât de chinute, pe care ni le înfățișează d. C. Gane. Felul de a înțelege oamenii și epoca l-am deprins deprins dealtminteri, în adâncime, — de la Matei Caragiale, în „Craii de Curtea Veche” și portretul făcut de d. Gane, mamei lui Alexandru Vodă Ghica, ne emoționează ca o proză excepțională: „Era femeie inteligentă și hazlie, Moldoveancă încă până în măduvă. Sosise la București îmbrăcată după moda apuseană a timpului, cu „crinolinelor” uriașe din vremea lui Ludovic al XV-lea, cu pieptănătură la Marie-An-toinette, un turn de păr cu bucle pudrate. Făcu aproape scandal în Muntenia de pe atunci, mai orientată în port și obiceiuri decât Moldova. Elena Ghica găsea pe „bițele Muntenice” grozav de inapoiate. De la o vreme însă îi veni ei rândul să fie „inapoiată”. Lumea mergea înainte. Directoriul, Imperiul, Restaurarea trecu. Muntenicele urmau moda cea nouă, mama Elena rămânea cu bucle, pudră și crinolină, și în vremea când își făcu dieta, în 1819, ea era, fără să-și dea seama, icoana vie a unui veac ce de mult nu mai era”. (pag. 119).

Apropie tot materialul voluminoasei opere a d-lui C. Gane are acest preț de documentare psihologică, fie că învoină portrete de femei, de voievozi, sau caracterizează vremurile și stările. Icoana ce ne-o lasă despre Vodă Ionă Șturza este dintre cele mai frumoase pe care le avem în lungul șirului de domni. Sufletul bătrânului se manifestă minunat într-un discurs pe care l-a ținut când a fost nevoit să ia atitudine de asprime față de mării boieri cei boicotau cărvanarișmul: „Am socotit a vă dobândi dragostea prin blândețe, dar m'am amăgit, și bunătațea mea v'a făcut a uita datoritiile ce vă supun scaunului acestuia pe care stau eu astăzi.

Amintiți-vă că noi l-am pierdut prin intrigile noastre și prin goana unuia a-

supra altuia, de l-au stăpânit apoi streinii atâția ani. Și dacă s'a milostivit Dumnezeu a ni-l dăruiri iară, precum l-am avut, ce voiți acum să mai faceți? Să-l mai pierdeți din nou precum l-ați mai pierdut?... Drept aceia vom lua domneștele noastre măsuri, întrebându-l topuzul și sabia spre înfrânarea celor neînțelepți și veți cunoaște de astăzi că are cine a vă stăpâni!” Asemenea document pune desigur în altă lumină pe domnitorul cărvanar și ne obligă să-i restituim meritul de contribuție la formarea spiritului patriotic modern. D. Gane este foarte sensibil în căutarea și prezentarea acestor documente. Un fir conducător se găsește în carte, împletit din asemenea crâmpie vii, și autorul nu se dă în lături să compună precis și pătrunzător caracterizării ca aceea a desmeticirii poporului sub stăpânirea regulamentului organic: „Este o vorbă moldovenească veche de la Papură Vodă: Sireacu Ștefan Vodă, unde-i să audă! În aceste cercuri de „boieri avuți” viața socială o fi curs, în tot timpul ocupației rusești, 1828—1834, ca un rău de lapte și miere. Dar poporul gemea sub călcăiul blagoslovitei Rusii ca și sub trăsnetele lui Dumnezeu, care, — gândurile sale nepătrunse fiind, — îl făcea

C. Gane

să ispășească niște vini pe care nu și le cunoștea. În 1829: ciuma; în 1830: lăcustele; în 1831: holera, care întâia dată își făcea intrarea în meleagurile noastre; în 1832: epizotia vitelor; în 1833: cutremurul de pământ. În 1834, în Martie, sburlul de un pui de potârniche, stătea sufletul poporului la răspântie”. (pag. 111).

Suferința are multe aspecte în paginile de evocare ale d-lui C. Gane. Dela

suferința individuală, la suferința obștească, gama este largă și foarte variată. Uneori întâlnim tragedii adevărate, cum este cea la care asista Domnița Maria Hangerli, împreună cu mama și surorile, când Vodă Hangerli a fost omorât: „Capugiul trimise după ele să le spună să vină înapoi, căci nu are poruncă să le facă vreun rău. Fură găsite ascunse, nu se știe bine unde, în casa vreunui boier, și aduse înapoi la Curte. Acolo, în iatacul Doamnei, se petrecu un lucru mai grozav parcă decât omorul lui Vodă.

Harapul cel buzat deschise deodată ușa, ținând în mână o tavă peste care

era așezat capul însângerat al sugrumatului Voievod, și plimbându-l pe sub ochii Doamnei și ai Domnițelor, o aruncă apoi pe masă, zicând: „Iată capul bărbatului tău!” Scena se petrece la 1799. Dar domnița Maria avea atunci numai 20 de ani, avea s'ajungă soția lui Grigore Vodă Ghica și deci să fie Doamnă a țării. Puține sunt figurile fericite din galeria trecutelor vieți de Doamne și Domnițe, pomenite în perioada de la 1821—1859. Nici un domnitor din răstimpul acesta n'a rămas în scaun până la sfârșit, ci toți au trebuit să pribzească cu familia după ei și să-i ajungă bătrânțea în amărăciune și singurătate.

Linguistică și clasicism

(Urmare din pag. 1-a)

Ar fi de prisos. Dar dacă neînțelegerea când gugumăniile acestor saltimbanci? o va mai cere, o vom face.

O limbă veche nu este întotdeauna o limbă uzată. S'a răspândit de prin secolul XIX neroadă convingere că limba latină sau elenă ar fi o limbă „moartă”, și studiile clasice au intrat într-o deca-dență vecină cu însăși prăbușirea morala și sufletească a omului. Cultura noastră înfățișează aceia, cătă era, tocmai trecea pe la o răspântie în care cu greu s'a fi putut face o înțeleaptă alegere.

Școala latinistă a încercat să reinvie prin mijloace nenaturale o limbă moartă, dar a meșteșugit o mortăciune. Este drept că aveau o metodă științifică și pedantă, dar nici mijloacele nu prea le stăteau la îndemână. Școala latinistă a creat o mișcare cu adânci răsunete naționale, o renaștere a sentimentului național în cultură, în vremuri de napăstă, și numai pentru acest fapt ea rămâne în istorie.

Limba latină și elenă este tot atât de vie astăzi cași odinioară. O folosim curent în limbajul nostru științific și filozofic. Aceste limbi vechi au păstrat până astăzi prospețimea expresiilor și este semnificativ constatarea că am folosit vocabularul grec și latin în domeniul filozofiei și al științei, adică tocmai în acele discipline unde graiul modern, îmbogățit de o cultură universală și o înaltă intelectualitate, putea găsi vorbe mai potrivite. Folosim vocabularul grec și latin cași cum știința și filozofia ar fi fost definitiv create, în liniile mari ale gândirii, de civilizația antică a popoarelor mediteraneene. Și așa și este. Noțiunile celor vechi aduc o precizie aproape matematică. Termenii sunt clari

cuprinzători, sublinerea amănuntului și tălmăcirea gândului cu subtilele lui variații multumesc cele mai complicate procese de gândire. Nu este aceasta o dovadă hotărâtoare că o limbă clasică nu moare niciodată? Dar exemplele se pot înmulți, și ar fi destul să ne abatem prin clasicismul francez pentru a găsi albe și nedesimțite temeuri. Iată însă că traducerea din ce în ce mai numeroasă din scrierile clasice, care se vestesc dela o vreme încoace, năzuiesc să rezolve nu numai o problemă de cultură dar și una de limbă literară. Se înțelege cred că tălmăcirea unui scriitor clasic presupune împerețirea limbii și înălțarea tuturor neologismelor și barbarismelor. Prin clasicism ajungem la purificare și precizie, la consacarea tezaurului lexical trecut prin „mișcarea productivă a valorilor” după cum spunea odinioară B. P. Hașdeu.

Cu d-l Sextil Pușcariu, spiritul critic în lingvistică, făurește un clasicism de temelnică așezare, căci spune d-sa: „va trebui să adunăm un material nou din opere literare care ne-au scăpat din vedere”, — și această făgăduială își găsește deplina realizare în noua alcătuire a „Dicționarului Academiei Române”. Acolo, limba scriitorilor cu adevărat mari își află înțelegerea critică. Noi vedem în această operă o restaurare a clasicismului românesc prin limba literară. Aceste lucrări sunt de neapărată nevoie pe masa de lucru a fiecărui cărturar și scriitor român. Iată într'adevăr contribuția covârșitoare a d-lui Sextil Pușcariu, care a slujit ca nimeni altul în vremea noastră încadrarea clasică a limbii românești.

NICOLAE ROȘU

Intre Dunăre și Mare

(Urmare din pag. 1-a)

soarelui și de grâu. Apa de băut se scoate cu vârteful dela 100 de metri și mai bine adâncime. Incep și păcurile de copaci. Ne apropiem de Deliorman și de înălțimile dela Mizăci, în care se oprește și ia sfârșit Dobrogea. Dincolo e altă țară. Dela un capăt la altul al ținutului te însoțesc sau te privesc de departe gorganele, măguri de pământ, unele făcute de mâna omului, și altele poate firești, morminte de regi barbari înmormântați călări și cu arme și unelte de aur, cum îi vrea legenda și îi visează arheologii, sau semne de drum, într'o sleepă lungă fără alte semne. În toate satele cu nume noi răsunătoare, care au înlocuit numele turcești, fără înțeles după ce dela o vreme ceiaze le dăduseră au plecat, te întâmpină Românul colonist, sosit, înaintea stăpânirii românești din părțile Săcecelor și Branului și, mai apoi, din Moldova ca și din Țara românească, Oltenia și din toate Macedoniile. Sunt oameni tari, de margine, alergați din toate părțile pământului românesc, la aceste hotare, de ape și de istorie, ca să muncească și să le apere. Mircea, Domnitorul dela Cozia, a trecut pe aici cu sabia și n'a lăsat decât o amintire și un drept; ei au venit cu plugul și înțeleg să rămână.

Acestea sunt cele trei Dobroge, dunăreană, maritimă și continentală, fiecare cu împărțirile și subîmpărțirile ei, dar care vorbesc toate de bogăția și felurimea de vieți și de locuri a pământului nostru dintre Dunăre și Mare. Pe acolo pomiserăm de curând să găsim o cetate, la care mai fuseserăm. Insoțitorul nostru, ca să-și dovedească destoinicia și ca să scurteze drumul, își pusese însă în minte să ne scoată prin altă parte. Și iată-ne rătăciți, cu roțile infundate în noroiu, cu soarele care începea să se lase. Cetatea parcă nu voia să se arate. Știam că lacul cu ape limpezi și cu scoici pe mal era lacul tălmăduitor Duingi, unde vin oamenii din douăzeci de sate dimprejur, ca să se facă bine fără vov, pentrucă nu se cunoaște de ce, scaldatul și unsul cu nămol sunt oprite. Îndărătul lui trebuia să fie lacul Sinoe, care, pe vremea când au călătorit pe corăbiile lor cu pânze de purpură Grecii din Milet încoace, pe la anul 650 înainte de Cristos, și de venirea lui Darius, fiul lui Histaspes, și a lui Herodot, părintele istoriei, era un sân de Mare. Iar acolo, pe un mic podis, lângă lac, trebuia să se vadă de departe în lumină muchia de piatră a zidurilor de afară ale Histriei, așa cum a fost ridicată repede, cu ce au găsit oamenii la îndemână, după prăpădial din anul 238 al vârștei noastre. Ne aducem aminte de patru, cinci rânduri de lespezi așezate pe niște coloane, puse calcate una lângă alta, ca niște bușteni, putând să fie oricând urniți din loc și să ducă de-acolo toată cetatea. Dar această știință nu ne ajută.

Citiserăm cu câteva zile mai înainte o carte nouă, care căuta să refacă din tot felul de cioburi de lut, un popor și o cultură. Cioburile fuseseră strânse din săpături făcute la Histria, iar meșterul vrăjitor era o femeie, de multă știință și de cel puțin tot atâta gust. D-na Marcela Lambrino, soția isto-

ricului și arheologului, care a căpătat însărcinarea, după dispariția lui Parvan, să ducă mai departe lucrările de descoperire a coloniei mizeziene. Când am ajuns, în sfârșit, la Histria, unul din întâile drumuri a fost la casa din aeratul micului muzeu. Am deschis porțile ușor de împletură, pe care se mai simțea puțin verdeața verii. Nu era nimeni, dar aveam o oarecare stăruie, ca și cum în cadrul ușii cu geamuri s'ar fi putut ivi, umplându-o toată, stăpâna acestor locuri, cu privirea întrebătoare. Pe ferestrele cât palma se vedeau înăuntru, pe masa de lucru, vase ca acelea din carte, lipile din bucăți: „Les vases archaïques d'Histria”, cum sună titlul cărții franțuzești, tipărită de Fundația Regele Carol I, sub îndrumarea directorului ei, care e și un bibliofil, d-l Zsigara Samurcaș; stitul din Cominos, stitul din Naucratis, stitul din Fikellura. Din toate acele cărți se destăcuie ca un dor, să mă întorc la izvor și să revădesc așa cum rătăceam acum, printre ruinele Histriei. Căvinte grecești puternice îmi sunau în urechi. Auzeam și scârțâitul odgoanelor băgare prin gaura din muchia zidului, ca să priponească tirama sosită aseară, după două săpămâni de plutare în lungul țărmului. În templul lui Apollo se aprinseseră mirezme aduse de ea. O trâmă cânta sus pe deal, în fața Mării, pentru ceasul apusului și închiderea porților cetății. Trebuia să mă grăbesc, dacă vream să mai ies. Încă puțin și călărețul trac din Muzeu, cu pelerina umflată de vânt, avea să pornească în galop și să aducă noaptea. Încă puțin! Cemi pasă de lămuririle necesare ale gardianului, cu ochii albaștri și cu limba nesigură, care trebuie să fi fost vre-un barbar din vre-o cetate ascunsă după vre-o umflătură de pământ și strecurat înăuntru ca să iscodească și să pue foc! Toate lucrurile și toată istoria de-aici sunt numai cioburi, pe care o mână istețită încearcă să le lipească, întregind lipsurile cu lut alb de rând. Cioburi Hellada, cioburi Roma! Iar trâmă și călăreț fără ființă, sună în fața unei Mări, care nu mai e nici ea, stângerea! Nisipul și mărul au venit și au înecat tot, Mare, port, secole!

În satul, depărtat cu câțiva kilometri, ca și cum s'ar fi terit să se așeze aproape de cetatea d' cărei nume îl poartă, ne-am oprit. Am auzit în curtea școlii glăsurile de copii. Pavilionul străjeresc ridicat sus peste zidul de împrejmuire, începuse să coboare. Am intrat repede. Se ridica luna, rotundă și roșie, ca o amforă din Fikellura. Umbra vântă din ea semăna cu capra de munte, care împodobește și să cântăm „Tatăl Nostru”, cu acei băieți frumoși și călcăii mari de oase, fumurii și albe, așezați în careu și privind cum se lasă încet steagul falfăit de vânt, ca o bucată de cer, ca să fie păstrat până Luni dimineața și așea. De orice atingere. Ne întorcem cu ei pe pământ și în gazele. Niciodată nu m'a înfiorat, ca în acel sat dobrogean și la acel ceas al serii, ceremonialul coborârii pavilionului. O sută, două sute de palme nevino-vale s'au înălțat la noi, și erau ca un avânt de bucurie și ca un legământ. Începuseră să se aprindă luminile. Părinții își așteptau pe la porți copiii. Am plecat întâriți pe drumurile Dobrogi. A doua zi trebuia să fim, trecând peste troene de zăpadă, în Valea fără iarnă și la Marea mai caldă a Balcului.

EMANOIL BUCUȚĂ

Note despre om și poezie

(Urmare din pag. 1-a)

a patru cuvinte simple o exprimă, repetările obsedate, pauzele, virgulele:

Ma chair, elle se tend vers toi, pleine d'émotion
Sacré, d'un bel émoi, le feu,
la fleur de moi;
Mon âme, elle fond sur ton
âme et s'y fond tout.

Nu e numai atât: ar trebui urmărite semnificațiile vocalelor; o tehnică precisă ne va permite poate, vreo dată, să urmărim corespondențele exacte dintre vocale, culori sunete, sentimente, căci:

Comme de longs échos qui de loin se confondent
Dans une ténébreuse et profonde unité,
Vaste comme la nuit et comme la clarté,
Les parfums, les couleurs et les sons se répondent

spunea Baudelaire. Simboiștii intuitiva, dealtfel, lucru! acesta și căutau să-l formuleze. E suficient să citez sonetul vocalelor de Rimbaud, pe faimosul Des Esseintes din A rebours sau chiar demonul analizei care îl frământa pe Ma'larmé. Vom înțelege poate că analogiile acestea nu sunt chiar atât de „misterioase”, în momentul în care se va putea prezenta legea corespondențelor, prin cercetări lingvistice, psihofiziologice, psihanalitice.

Urmăriți în Verlaine temele morții și ale păcatului, — deosebit de semnificativă mi-a părut faptul că atunci când poetul voia, își propunea să le realizeze (tema morții în La mort de Philippe II, de ex., din Poèmes saturniens, — și la păcatului, risipiții în strofele fa-

cile din Sagesse) nu reușea decât pe jumătate în mod superficial sau deloc. În schimb, moartea este prezentă când pare absentă, când nu e numărată; când stă pe un plan îndepărtat; când e doar simbolizată discret; când e difuzată în atmosferă și devine tristețe inerpicabilă, culoare cenușie sau neagră; când oamenii par marionete, grațioase și fragile, în mâinile ei; când o exprimă frunzele, toamna, despărțirile, amintirile sau, oricât de greu e urmărit ar părea, vocalele și ritmurile. Ar fi instructiv de citit, pentru aceasta, poeziile din Les fêtes galantes.

Așa cita „Colloque sentimental” sau:

Ferme tes yeux à demi
Croise tes bras sur ton sein,
Et de ton coeur endormi
Chasse à jamais tout dessein.

Et quand, solennel, le soir
Des chènes noirs tombera,
Voix de notre désespoir
Le rossignol chantera.

Câteva versuri nu sunt suficiente pentru a reda atmosfera întregii culegeri; — culori ațintite, o veselie factice, un ritm prea dulce ori prea sacadat, încălcările care intrerup, o pulverizare a culorilor ce susțin respirația, o oboscată, nuante, o descărcare a oamenilor devenind siluete, umbre. Chiar când lumea e luminată, pare o floare a întinericului, un accident al neantului:

Le ciel si pâle et les arbres si grêles
Semblent sourire à nos costumes clairs
Qui vont flottant légers avec des airs,

De nonchalance et des mouvements d'ailes.
...L'ombre des bas tilleuls de l'avenue

Nous parvient bleue et mourante à dessein.
Am citat din Verlaine, deși nu e cel mai mare sau cel mai caracteristic din simbolism, tocmai pentru că simțim, în limpiditatea, badinajul seamănă în fond, cu ale lui Musset ori Lamartine dar, tocmai deaceia, se poate vedea mai clar diferența de realizare.

Se poate crede, știu, că această înțelegere a poeziei merge către lucrurile, stăzii depășite, ale poeziei subconștientului, ale supra-realismului. Ar fi o judecată superficială.

Poezii moderni nu sunt numai niște artiști inconștienți; simbolismul niște semi-conștienți și, prin faptul acesta, inferiori — dacă se poate zice — poezii-sur-realități ai subconștientului pur. Vrem să spunem numai că poezia e cu atât mai vie, mai autentică, mai valoroasă cu cât devine expresia unei trăiri integrale, a unei încorporări, în care apar, coerente, realitățile clare cu cele obscure îngemănate. Emblul cel mai frapant, în poezia simbolistă franceză, al acestei trăiri și expresii a unor instincte, biologii, ritmurii de sub conștiință și a unei conștiințe spirituale și umitoare de lucidă, înaltă, este, desigur, Arthur Rimbaud. Porză năzuiește să fie expresia vieții, sau chiar ea însăși, respirația ei. Pentru aceasta, nu poate fi nici superficial raționalistă, sentimentală, minor-lucidă; ci, respirația omului, ca el, spirit și biologie, — expresie, trăire a luminii și a întinericului său.

Pentru a o urmări și valorifica, îi trebuie însă și critici alte posibilități de investigație. EUGEN IONESCU

Florăria „Clarysse”

Novelă de K. H. ZAMBACCAN
 Ilustrații de MAC CONSTANTINESCU

Nu știu, dacă mulți Constanțeni își mai aduc aminte de Florăria Clarysse. Într-una din acele vechi clădiri turcești, construită din piatră la parter și din lemn la etaj, cu unele ferestre eșite „bow-window”, prin ale căror zăbrele, odaliscele priviau pe vremuri strada, se află instalată Florăria Clarysse. Parterul ce servea odată de salamiac (odae de recepție), a fost transformat în prăvălie, având la față o vitrină mare de cristal. Prin frumoasa vitrină puteai îmbrățișa dintr-o privire, tot rațul de flori al Claryssei.

Roze roșii, roze albe, roze galbene și pale, roze purpurii ca buza, roze rare de Siraz, crini, panselile, ciclamene, violete și garoafe, întreaga gamă de nuanțe ce restrânge cercul și tot ce ar fi putut pretinde fantezia unei doamne.

Ci și soarele dimineții care se înalță înviorând natura, Clarysse apărea printre flori, radiând grație și surâs.

Florăria era foarte căutată, se zvonise că florile ei aduceau noroc, apoi zvonul devenise o credință și cu timpul chiar o superstiție, încât Clarysse se vedea solicitată de foarte multe ori, să dea o părere sau un sfat celor îndrăgostiți, lucru de care se achita cu multă gingașie și discreție.

Dar și povestea vieții sale adăoga un parfum de mit acestei florării, toți o înconjurau de atenție respectuoasă, tieretului mai romanticoș îi dedica poeme, iar fetele dela externat eșind dela cursuri, se opriau în trecere o clipă în fața vitrinei și apoi plecau braț la braț, șoptind povestea Claryssei.

Pe cât de agitat a fost trecutul ei, pe atât de senină îi era acum viața. Ca și navigatorii cari țesând dintr-o furtună aprigă, se reculeg când dau de calm, Clarysse își găsea acum limanul, toată ființa sa înălțându-se prin penitență.

Luase înfățișarea acelor femei din primele zile ale Creștinătății, ale căror priviri și atitudini invitau pe oameni la spiritualitate și macerație a instinctelor.

Pe vremuri în aceste femei treceau drept sfinte.

O chema de fapt Klari și era fiica unui inginer dintr-unul din târgușoarele Pustei ungare. Viața la țară făcuse din ea o ființă vioale. Era frumoasă și pe măsură ce creștea în ani, calitățile ei fizice, caracteristice ale acestei rase de stepă, devenau mai accentuate. Era brună cu ochii ca de cărbune, tenul alb cu buzele sensuale, iar fruntea îi era semeată.

Corpul ei se desvolta în înălțime luând forme armonioase. Încă din copilărie ea simțea un dor de goană, de fugă, de călărie nebună spre necunoscut, căci orizontul în pustă e un infinit. Svăcnea în ea un temperament tumultuos, cănta, dansa și călărea. Când sărea de pe cal, se descria și conturul picioarelor sale minunate, iar pulpele ei înfrâneau ori-ce cal năvălaș. O ființă ciudată, sălbăticită am putea spune, prin capriciile unei vieți petrecute în plină natură.

Și căți-va ani mai târziu Klari, internă într-un pension la Viena, mai este obsedată de acest dor de libertate, de goană și de bizar.

Ca în orice mediu în care viețuiesc localitățile mai multe ființe, în pensioane naște între unele eleve un intimism aparte, o specie de împerechere, ceva mutual, lucru ce de altfel fiecare dintre noi l-am simțit, când am rămas între zidurile unui pension.

Klari se împrieteni cu unele colege vieneze, cari erau luate în fiecare Duminecă sau în ajun de sărbătoare acasă, de unde se reintorceau mai vioale, mai optimiste și cu memoria încărcată cu fel de fel de noutăți și cancanuri din viața marelui metropol, împărțind toate aceste întâmplări bietelor provinciale, care se resemnau Dumineca la o plimbare de dimineață, prin cartiere pustii și parcuri din periferie, în șir de două câte două, sub supravegherea unei călugărițe.

De obicei Klari era abătută Dumineca și aștepta cu nesaț ziua de Luni, când pensionul se anima iar prin reintorcearea colegelor, care aduceau de fiecare dată și noutăți din viața teatrală și mondenă a Vienei. Toate aceste lucruri luau proporțiuni imense în mintea ei. Își reconstruia în imaginație cum ar fi viața mondenă a Capitalei, desfășurându-se singură. Uneori era lăută de o criză ascunsă, se descărea prin lacrimi și sughițuri discrete, albeori însă ne mai putând rezista se repezia la pian și abia își potolia turburarea, printr-o tumultoasă interpretare a unei Poloneze de Chopin sau a unei Rapsodii îndrăcite de Liszt.

O voi toți care ați resimțit melancolia unei zile de sărbătoare în cercul strâmt și îngrădit al pensionatelor, când dincolo de zid e atâta viață și libertate, trebuie să conveniți cu mine, că într-astfel se sădesc de timpuriu în sufletul plâpând al internerilor, grăunțele bolnăvioase ce vor incolți odată.

De aceea când Klari se întorcea de vacanță la țară, toată energia înăbușită, tot elanul refutat și toată fantezia spiritului ei inventiv ținut în frâu la pension, erupeau acum și se revărsa în cascade de dorinți, cântece și jocuri.

În nopțile de vară când un val de răcoare se așternea pe întinsul pustiului după jarul de peste zi, briza mai aducea uneori și ecoul sfâșietor al acelor „hallgato”, melodii de dor dintr-un arcuș țigănesc, în timp ce sunetele catifelate ale tambalului învăluiau cu arpeggiile lor insinuante, toată melopeea tragică a sufletului omeneș.

Klari sta întinsă pe ceardac și cu ochii la stele își simțea pieptul cum tresălta și cum un fior ascuns își întinde tentaculele punând stăpânire pe toată ființa ei.

Respira acum adânc, mai puternic decât robul pe care-l încălzea ziua, sâni ei tremurau înfiorați și instinctele îi frământau soldurile. Uneori printr-o smucitură își revenea în fire ridicându-se subit.

Ochii îi erau umezi, și nu știa de ce...

Într-una din zile familia ei primi vizita vărului Iuliu Șinca Pohodnag de Hussari (locotenent) care fusese mutat de curând în cea garnizoană. Dela primele prezentații Klari simți, că se petrece ceva straniu într-însa. Chipul fercheș al tânărului ofițer, eleganța sa naturală, gesturile sale îndemănate, fraza îngrijită cu cea ținută caracteristică oamenilor obicinuiți în societatea femellor, impresioanară adânc pe Klari, care rămase mută.

Conversația depășind cadrul chestiunilor, familiare, începu o revistă a celor mai recente evenimente de la Pesta și Viena. Între altele Iuliu le povestea și cum a decurs premiera operetei „Văduva Veselă” imensul succes al lui Lehar, cum întreaga suflare a Metropolei fredona din zori de zi, până în noapte târziu „slagărele” operetei și apoi îndreptându-se spre pian, începu să schițeze vag duetul dintre Văduvă și prinț.

Klari, rămase uluită și în mintea ei se învăteau acum toate amintirile din timpul când era la pension, când se închisese noaptea în societatea vieneză. De astădată lucrurile erau animate de o ființă care a trăit acolo, Iuliu, pe care-l asculta dusă...

La plecare, când Iuliu depuse buzele sale pe mâna gingașă a Klarei, privind-o adânc în ochi, ea simți un fior galvanic... Acum erau ca și înțeleși.

Toată noaptea Klari nu închise ochii, se vedea în lume, la brațul lui Iuliu, tânăr locotenent în uniformă strălucitoare.

A doua zi de dimineață, un buchet de flori cu o carte de vizită a ofițerului era la căpătușul ei. Ea se simțea ca o convalescentă după o grea încercare. Luând cartea de vizită între degetele-i fine, o privi lung și apoi mirosind florile căzu cu capul pe pernă.

Și Iuliu pe dealtă parte nu era mai puțin turburat. Era copleșit de dragoste, fierbea de nerăbdare și căuta prilej de apropiere... Nimic nu se potrivea mai bine împrejurărilor decât pasiunea de călărie a Klarei. Acum cei doi îndrăgostiți alergau în lung și în latul pustiului prin oceanul auriu al lanurilor de grâu, vorbind și râzând egomotos. Câte odată descălecau și culegeau flori de câmp. Dar într-o zi se întâmplă, ceea ce s'a întâmplat și altora, când se simt, se plac și natura inconjurătoare îi indeamnă.

Iuliu se văzu obligat să repare situația, cerând voe părinților săi să se căsătorească cu verișoara Klari, dar greutățile se iviră din altă parte.

Dota era insuficientă pentru un locotenent de husari și comandamentul nu acorda dispense în această armă, socotită nobilă.

Până la sfârșit, scrupulele cavaleristului slăbind, Klari desnădăjduită și jignită de cancanurile târgușorului, fugi la Viena la mătusa ei, care îi fusese corespondentă pe vremea când era la pension. Klari era de fire mândră și rupse cu familia, hotărându-se să-și câștige singură existența, înfruntând viața și greutățile ei. Se consacră cântului și dansului clasic, în care scop luă lecții particulare. Vocea ei de mezzo soprana nu avea întindere și nici strălucire, în schimb era catifelată și reda mezza-voce cu admirabile inflexiuni languroase. Cu un repertoriu de cântece vieneze, șarsonete franceze și melodii de jazz americane, Klari debută sub numele de Clarysse, într-unul din localurile în vogă ale Vienei. Obținu succes prin zburdălnicia ei frească, la care se adăoga bine înțeleși tinerețea și minunata ei plasticitate fizică. În entuziasmul primului succes, în mirajul rampel, în lumea fascinantă a decorurilor, a reflectoarelor și a aplauzelor, ea se simțea înaripată, plutind prin efuviile amoroase ale orchestrei. Clarysse realiza prin vocea ei, prin ritmul mișcărilor sale și prin mimică, o clipă de înaltă artă. Deacum nimic nu o mai putea încânta decât rampa. Toate o-magiile curtezanelor, toate atențiile și darurile lor, toate devotațiunile, toate expansiunile delirante ale unora, insistențele patetice ale tinerilor aristocrați cari aruncau la picioarele ei inimă, onoare și avere, toate acestea o lăsașu impasabilă pe

Clarysse. Era așa de afectată de prima ei decepție în dragoste, încât repeta mereu același lucru: „Oh! les hommes!” cu un accent plin de ură și dispreț.

Agentele teatrale îi propuseră angajamente prin diferite centre mondiale. Ea a-lesse Cairo, cea mai remuneratorie dintre oferte și apoi gândea că depărtarea îi va aduce și uitarea.

Capitala Egiptului e un mare oraș cosmopolit, important centru de turism și loc de întâlnire al tuturor aristocraților și nababilor ce călătoresc în Orient.

Mănoasa vale a Nilului îmbogățește de mii de ani pe marii plantatori de bumbac, averile acestora se traduc în kintale de aur, căci aurul curge în Egipt ca Nilul.

Feciorii nababilor egipteni, odraslele de prinți și bey, marii demnitari, aristocrați, englezi, tineri și eleganți ofițeri din marina britanică, diplomați... Toată această lume cosmopolită se încrucișează prin holurile Palasurilor și al elegantelor restaurante, pentru ca să încheie noaptea prin hanurile, cabareturile și localurile de noapte.

Nicăieri ca în aceste spelunci ametoare de lux, alcoolul, aurul și desfrăul, nu s'au întovărășit mai bine, pentru a seceera viețile nefericitelor vestale, ce sunt aruncate lertă viciului. Inconștient și treptat aceste ființe ajung la o singură funcțiune: alcoolul. Bând zilnic pentru a antrena clientela organismul lor reclamă de la un timp numai băutura, respingând alimentația. Viciul merge la unele dintre ele așa de departe, încât după ce consumă în tovărășia cilenților, își beau apoi propriul lor gaj la tejeheaua barului, alegându-se aproape cu nimic din simbrăia lor.

Descompunerii morale îi urmează și cea fizică, tinerețea și sănătatea lor fiind în combustione frenetică, în scurt timp nu rămâne din ele decât fantoma frumuseții ce a fost. Lipsite de aer, lipsite de soare, aceste ființe ce mișună noaptea prin taverne și unghere, se ofilesc progresiv. Admirate, iubite și idolatrizate, o clipă ele sunt ameteite de acest succes al corpului și al tinereții și luncă prin viciu și desfrău în băltoaca descalficată anonime.

Clarysse se îngrozea de acest mediu, se constrângea, își impunea o disciplină, pentru a se menține numai pe terenul profesiei artistice în sine, refuzând cu îndărătnicie, ori-ce tentație și macerându-și chiar instinctele sexuale.

Totuși când se privia în oglindă sau când se însuflețea prin melopeea pe care o cânta, în momentul suprem de expresivitate

languroasă, instinctele sale, se trezeau uneori și atunci simțea un mare gol în suflet. Doria, iubia și se desfăta o clipă, închizându-și ochii, pentru ca sufletul și mintea să rămână nepângărite.

Din mîlmea de curtezani, nu reținu pe nici unul, toți îi doreau trupul și tinerețea, nimeni nu se apropiase de sufletul ei. Deacea îi bicuia, îi jignia și-i disprețuia, torturând chiar pe cei mai candidi îndrăgostiți. Și pe măsură ce insistențele lor se înteteau, Clarysse apărea mai frumoasă, mai ademenitoare. Vocea ei avea uneori ceva din șeratul șerpilor în murmurul apei. Melodia se insinua, cucerea și adormia o clipă orice ființă sensibilă. Numărul ei de program culmina în supranatural și mulți credeau că ar fi o vrăjitoare.

Succesul îi era așa de mare încât numele ei circula pe parfumuri, obiecte de lux și de toaletă; fotografiile cu autografe se vedeau pe la vitrinele marilor parfumerii, coafori sau case de modă. Din toate acestea ea realiză un început de avere.

Din Cairo fu angajată la Atena. Ce contrast izbitor... Alt oraș, alt mediu, altă lume și mai cu seamă un vag parfum de patriarhalism. Cu toate că în lumea ce frecventează localurile de noapte, pretutindeni condițiunile sunt aceleași, aici mai rămăsese ceva din jena și decența onului față de femele.

Din primele zile ea făcu cunoștință cu

unul dintre cei mai de vază arheologi ai Atenei, Stello D.

Aceasta conducea săpăturile dela poalele Acropolei urmărind desvelirea completă a teatrului lui Dionisos. Tot timpul pe șantier, copleșit de căldura ziua, simțea uneori nevoia unei destinderi noaptea, lăsându-se legănat de ritmul ademenitor al dansului; obsedat de antichitate, gândul îl purta la teatrul vechiu și găsea uneori corespondență în ritmică și gest. Într-unul din numerile Claryssei, avu surpriza unei atitudini, ce se-măna cu aceea de pe un rar și inedit vas grecesc, ultima sa descoperire, pe care încă nu o comunicase nimănui. Contrariat și bănuitor, se repezi la Clarysse și foarte încurcat o întrebă, de la cine învățase această atitudine și interpretare și fu consternat când dansa îi răspunse, că toate acestea le făcea sub impresia momentului, fără de nici o pregătire.

Dar și Clarysse fu surprinsă să întâlnească un om într-un local de noapte, care să i se adreseze, fără aluzie la dragoste.

Conversația se animă asupra dansurilor la cei vechi, cari nu se reduceau ca cele de astăzi, numai la petreceri, Stello explica Claryssei importanța dansului în viața socială și religioasă a celor vechi, dansul fiind exteriorizarea sentimentelor în diferite împrejurări. Și se oferi să-i exemplifice Claryssei toate acestea, fie pe vasele ceramice, fie pe frizele templelor.

A doua zi după amiază Clarysse urmărea explicațiile lui Stello la Muzeul din Acropol, unde se simți foarte emoționată. Releful „Atena plângând morții” depășise pentru ea totul și se reîntoarse s'o mai vadă înainte de a pleca. La această marmură, Stello îi recită și versurile lui Jean Moréas:

Que notre volx obtienne,
 Des dents de Chrysaor,
 La foudre olympienne:
 Sur nos luttes veilles encor.
 La vierge Athénienne
 Pallas au casque d'or!

Apoi Clarysse urmă pe arheolog la Partenon, la Erechtheon și la micul templu al Atenei Niké! La acest templu de eleganță și grație ideală, ale cărui linii de marmură imaculată, se profilează minunate pe azerul Attice, Clarysse fu copleșită de frumusețe și rămase transportată o clipă.

Stello îi povesti legenda zeiței Atena Niké, în cinstea căreia fusese construit templul, unde se păstra și statua ei fără aripi „Niké Apteros”, ca să nu părasească Atena.

Cum dansa sta tîntuită în admirație, vântul fluturându-i rochia diafană, Stello descoperi compul ei impecabil și simți pentru întâia oară un fior alături de dansa.

— Domnule Stello, e minunat aci, mă simt fericită, dar și tristă, căci trebuie să constatăm că au pierdut oamenii de astăzi din idealul de frumusețe de altă dată.
 — E un adevăr dar din fericire acest lucru se restrânge numai la artă, literă și filosofie. Și privind-o în ochi îi spuse turburat: căci frumusețea umană a rămas eternă. Clarysse plecă ochii și surâse.

Seara la cabaret, Stello se simțea mai neliniștit. Nici odată în viața lui nu trecuse printr-o atare frământare, simțea o vagă presiune pe țeasta capului, toate fibrele îi erau încordate, avea ceva inexplicabil în suflet; cu ochii umezi, cu vocea stînsă, cu toată ființa sa pradă emoțiunii, se apropie de Clarysse și-i ceru să bea împreună șampanie frapată bine, ca să-și revie puțin în fire.

Stello nu mai era tânăr, trecuse de patruzeci de ani, confundat tot timpul în cercetările sale arheologice, se felicită uneori că se lăsase stăpânit de elanul către idealul antic, lucru ce îl dematerializa și-l proteja de tentațiunile vieții inconjurătoare.

De astădată însă prin făptura aceasta, i se revelaseră viața și frumosul viu. Era plin de emoție și, stângaci, mărturisă Claryssei că se simțea îndrăgostit de dansa.

— Nu spune vorbe mari, răspunse surzând Clarysse.

— Totuși eu sufăr.

Și tu mă dorești replică Clarysse, amcîndu-se din brațele pe cari i le întinse Stello.

— Dar pentru Dumnezeu ceea ce re-fuzi primului dansator, ce te invită la dans, de ce nu-mi acorzi și mie?

— Când dansez cu un client, nu mai sunt eu și D-ta nu te-ai gândit la dans, mi se pare.

— Iartă-mă te rog, că am îndrăznit.
 — Nu-i nimic, căci dacă și eu eram bărbat, făceam la fel.

Stello invitându-l pentru a doua zi la cea în cea mai elegantă cofetărie din Piața Constituției, Clarysse promise, dar nu veni.

Contrariat și nebun de așteptare, Stello se simți rănit; neliniștea care pusese stăpânire pe toată făptura sa, îl desorienta, nu mai avea puțința de a hotări, umbra fără nici un rost de culo până colo, abia putea aștepta seara, ora de deschidere a cabaretului, pentru ca să-și reia locul lângă Clarysse.

— De ce n'ai venit, dacă ai promis?

Clarysse dădu explicații foarte șovăitoare, ceea ce turbură pe Stello și-l întristă mai imult. Plecă furios dar, ca și criminalii cari nu se pot îndepărta de locul crimei, dându-i târcoale, Stello se reîntoarse după o oră. N'o mai găsi pe Clarysse la masa obicinuită; era invitată

în compania unor turiști englezi, în sala mai intimă a localului.

Stello își ducea calvarul, neglijând până și ocupațiile. I se năruise și credința într-o nirvană prin artă, la prima apariție a unei ființe vii ce îl subjuga.

Intors acasă nu putu să-și închidă ochii, nici să citească ceva. Era un neastâmpăr total în organismul său; încercă tot felul de sugestii ca să poată dormi, dar nu reuși să închidă ochii.

A doua zi aceeași neliniște, incoherență în tot ce gândea și făcea; era nerăbdător, aștepta seara ca să se poată duce la cabaret. Clarysse văzând turburarea lui Stello, îl sfătuia frumos, să se liniștească, îl mângăia ca o soră, dar nu de sfaturi avea nevoie Stello, ci de o contopire sufletească și trupească.

Stello plecă mai abătut dela dansa și-l trimise a doua zi următoarele rânduri:

„Simțeam nevoia unei iubiri și îmi era sete de suferință. Eram cuprins de o vrăjă, ce mă purta prin haos; mă înviorase iubirea, mă simțeam ca un fulg. Zefirul mă purta pe aripile sale, departe de pă-mânt, departe de materie, îmi uitasem trupul cu simțurile sale.

Mă renăscusem aieve din frenezia aceasta, când te-ai oprit din drum, să culegi tu rodul.

A mai rămas din mine, doar spirit și un jar ce arde pentru tine. Păstrează-i mi-reasma! M'ai înțelegi acum? De nu, ascultă bine, eu fără de tine, tot așa fi iubit, căci noi iubim și așa, fără să știm pe cine. De mă înțelegi, atunci înalță-te la mine!”

Stello

Clarysse își da seama din conținutul scrisorii, căt era de turburat și de desorientat Stello; ea se emoționă, se îndoiosă, dar totuși un instinct o opri să se desvăluiească așa lute cu toate că simțea ceva și dansa pentru el.

Stello neprimind nici un răspuns, căzu într-o apatie totală, aproape că-și pierduse controlul faptelor, conducându-se mai mult din instinct.

A doua zi de dimineață Stello era pe șantier; săpăturile ajunseseră la un punct interesant, era de ales direcția cea mai potrivită, intrucât tot terenul conținea elemente interesante, cari desorientau pe toți și nu se puteau hotări.

Stello întrebat răspundea evasiv, era neliniștit, nu sta pe loc nici o clipă, alerga de colo-colo, fără de rost, se plîngea de oboseală, de dureri de cap și se uita mereu la ceas; abătut cum era, umbra ca un bețiv pe schele, privind în haos. Pășind așa, la întretăierea unor schele făcu un pas greșit și se prăbuși în gol. La strigătele lucrătorilor toată lumea alergă într-acolo.

În tot timpul acesta Clarysse citea și recitea cu lacrimi scrisoarea lui Stello, la prânz se hotără să meargă la șantier, ca să-l aducă în oraș și să prânzească împreună.

Se îmbracă cochet, își legă un văl diafan deasupra pălăriei până sub bărbie și porni veselă și nerăbdătoare spre șantier.

Când trăsura se opri în fața primelor trepte ale Amfiteatrului, ea văzu că un grup tăcut și trist de lucrători aduceau o brancardă, pe care era întins în nesimțire Stello.

Toată lumea era amuțită. Nu se auzi decât strigățul sfâșietor al Claryssei, care se prăvăli lângă trupul arheologului.

Cu greu a fost ridicată și condusă la trăsura. Drama se ridicase la înălțime tragică și Clarysse gemea ca o mamă care-și pierduse copilul.

Se hotări de îndată să plece din Atena chiar în seara înmormântării, în care scop telegrafic fratele ei, inginer electrician la una din societățile petrolifere din Constanța.

După ce pământul înghiți trupul nefericitului arheolog, Clarysse se îndreptă spre port și se îmbarcă pe o navă.

Soarele era la asfințit și fulgera de raze însângerate, tot cerul era cuprins de flăcări, amurgul învăluia cu aripile sale de foc întreaga Acropol, care apărea acum din larg, departe. Inoet, încet, pe măsură ce nava se depărta de țărâm, se întuneca și O-rizontul, până ce ultimele coloane ale Partenonului, înroșite de reflexele amurgului se scufundară în orizontul marin.

Ca și Walhalla din Crepusculul zeilor, Acropola se scufunda, înghițind un alt erou. Nava pășea încet, despăcând elegant valurile mării și în liniștea adâncă a serii, o femeie sta înmormurită la proră, privind spre Attica și înăbușindu-și plânsul.

După ce Clarysse debarcă la Constanța, se duse la biserică și se spovedi. Câteva luni mai târziu, deschise o florărie, în care pune toată iubirea și toată arta ei. De cealaltă dragoste destinul o îndepărtase...

CRONICA

— plastică —

de PAUL MIRACOVICI

De câte ori am avut prilejul, am subliniat epoca excepțională pe care o trăim. Epocă de mari prefaceri, epocă de creație și de adânci schimbări. În perspectiva vremurilor anii aceștia vor fi acei ai înnoirii, ai totalei refaceri. Niciodată nu se va construi, nu se va munci atât de mult. De aceea, generațiile prezente acum pe șantier vor fi răspunzătoare de înfățișarea bună sau rea a arhitecturii și artei zilelor noastre.

Sunt puține exemple în istorie în care un popor să fi avut o evoluție politică și istorică atât de rapidă. În mai puțin de o sută de ani am unit Principatele, am făcut războiul Independent și apoi cel mare, care ne-a redat frontierele firești. În mai puțin de o sută de ani, problemele ce ni se pun, — mereu altele — ne-au surprins obligându-ne la eforturi mereu reînnoite. De data aceasta însă, totul e de schimbat, de refăcut, de la străzile străambe și întortochiate, până la mărețele edificii publice, de la mentalitatea resemnată a cetățeanului unei țări nedreptățite de istorie la aceea mândră și conștientă a cetățeanului unei țări mari și bogate.

Expozițiile internaționale sunt admirabile prileji pentru a verifica puterile de muncă și de creație ale unui popor iar pentru noi, mai ales în clipele acestea, un examen cum nu se poate mai util. De aceea nu se poate trece cu vederea expoziția de mobile, covoare și diverse obiecte ce vor figura în Pavilionul nostru la New-York, expoziție deschisă în sala Oficialului Național de Turism.

Mobilele sunt desenate de arhitectul Oct. Doicescu, unul dintre puținii noștri arhitecți cari privesc arhitectura ca o misiune. D-sa nu a neglijat nici un amănunt din decorația pavilionului, toate lucrurile poartă semnul unei atente griji și al unui continuu efort de a reinnoi și a înobilă un stil românesc. O bună parte din mobilier, mese, scaune, cuere, bldare ce vor orna pavilionul sunt expuse în str. Wilson și constituie o categorică victorie asupra ridicolelor mobile „moderne” colțuroase, străine de noi și lipsite de desăvârșire de originalitate. Admirabil de asemeni un portal, inspirat probabil după tâmpla de la Cotroceni. Trebuie pomenit și d. Ion Tricorache care a executat cu măiestrie de vrednic artizan lucrurile expuse. Scoarțele d-nei Aurelia Ghiață sunt pur și simplu admirabile. D-sa are un rar simț al armoniei și o inventivitate unică. D-sa nu copiază modelele vechi ci le crează pe deantregul — se transpune în mentalitatea celor vechi și — ca într-o poveste, luăm parte la elaborarea atâtor frumuseți ale căror secrete le credeam pierdute pentru totdeauna. D-na Ghiață desenează și colorează cu aceeași candoare, cu același simplu bun simț ca și meșterițele anonime de odinioară. Prea puține din motivele vechi apar în scoarțele d-sale, totuși ele dau impresia netă de autentic. Astfel, una dintre ele are chiar... subiect, totuși stilizarea e atât de înțeleasă în cât acceptă cu entuziasm această mică revoluție.

Covoarele executate de Liga Națională a Femeilor Române păcătuiesc printr-o formală lipsă de gust. Se fabrică mii și mii de covoare în țara românească, nimănui însă nu-i trece prin cap că un covor e și operă de gust, de artă. Eforturile sunt numai materiale, se fac covoare imense, covoare „perfecte” dar nu se pune nici un preț pe bunul gust și pe sfaturile unui artist. Cele expuse în str. Wilson nu dovedesc decât mijloacele tehnice extraordinare pe care le are Liga, mijloace de cari dacă ar dispune o artistă ca d-na Ghiață, ar aduce o binefăcătoare revoluție în arta țesutului.

PIERRE GAXOTTE: „Frédéric II”

(„A. Fayard” — Paris, 1938)

Fără să fi trecut de-atunci prea mulți ani, ne amintim totuși cu o strângere de inimă înfrigurarea adolescentului care am fost, nerăbdător să ajungă, sărind peste veacuri întregi de istorie prea puțin grăitoare sufletului, la capitolul Revoluției Franceze, cea mai pasionantă aventură pentru închipuirea înfierbântată a elevului de odinioară, din cursul superior de liceu. În admirația noastră, fără măsură și fără discernământ, încăpeau devalma, Robespierre și Mirabeau Danton și Saint-Just, victime glorioase ale „tiraniei” și eroi fără seamăn ai „libertății”, noțiuni pentru care ni se părea că aflăm, în viața noastră școlară chiar, destule prilejuri de localizare...

Părăseam băncile școlii secundare, cu credința naivă că manualele de care ne despărțisem cuprindeau în versiunea lor definitivă ultimele adevăruri pozitive recoltate din grădinile cunoștinței, ale binelui și ale răului. Cât privește istoria, ea se desfășura sub impulsul tutelărilor al unui vag determinism, potrivit căruia ceea ce se întâmplase trebuia să se întâmple, așa și în altfel. Cronologia apărea astfel ca expresia unei fatalități interioare, dela care oamenii nu se puteau sustrage prin activitatea lor.

Dar foarte curând, lectura voluminoasei „La Révolution Française” a domnului Pierre Gaxotte, avea să ne deschidă o priveliște nebănuită nu numai asupra dramei celei mai zguduitoare și mai plină de consecințe din veacurile moderne, dar chiar asupra științei faptelor care nu se repetă. Autorul acelei opere e astăzi unul din doctornarii frunzași ai grupului dela „Action Française”, și el tinde să ocupe, datorită inteligenței critice și pregătirii serioase, locul de mare prestigiu rămas liber prin moartea lui Jacques Bainville. Nu e deci de mirare, că „La Révolution Française” este operă de partizan, în sensul că autorul ei încearcă acolo să legitimizeze, cu documentele în mână, un punct de vedere scump monarhiștilor francezi: că forma de guvernământ cea mai potrivită Franței, este aceea a monarhiei constituționale și că a fost o greșală scump plătită înlăturarea dinastiei Bourbonilor dela conducerea ei.

Din această dezbateră, care presupune nu numai o competență specială de istoric, dar și calitatea de francez, pe noi ne interesa însă aspectul revelator al istoriei, căreia oamenii îi determinau, prin faptele lor, itinerariul capricios, în loc ca ea „să se facă” dela sine, consecință acelei fatalități interioare amintite. Concluzia istoricului, că Revoluția Franceză

nu era necesară, că ar fi putut să nu fie intrucât existența unor cauze determinante ale ei nu constituia propriu zis un determinism cu nepuțință de înlăturat ni se părea de o îndrăzneală... revoluționară, pentru că restituia pe om în drepturile lui cele mai scumpe, redându-i libertatea, făcând din el măsura lucrurilor, deci și a istoriei. De fapt, era o concluzie sau o atitudine optimistă.

Am regăsit apoi, împede același înțeles despre istorie, pe care omul o face, în *Le Siècle de Louis XV* și în *Frédéric II*, ultima operă publicată de d-nul Pierre Gaxotte.

Istoria, adică un aluat pe care-l frământă oamenii mari, modelându-l după chipul și asemănarea lor. Oricât ar fi de îndreptățită dorința exprimată undeva de Julien Benda, de a se face istorie altfel decât „pe capete”, încoronate au ba, urmărindu-se adică doar mersul ideilor și influența lor asupra stărilor sociale, sau privind-o, cum a făcut Wells, numai ca o determinare a legilor economice, atitudinea domnului Gaxotte, de a-l socoti pe Frédéric II ca un erou al Biografiei, purtând personal răspunderea faptelor lui istorice, ni se pare cea mai consecventă pentru judecarea activității unui monarh care s'a identificat în așa măsură cu practica administrativă și biurocrațică a țării lui, încât prin puterea de inițiativă și de muncă a geniului personal, a putut să arunce discreditul asupra garanțiilor de liniștită continuitate isvorând din simpla funcționare automată a sistemului monarhiei ereditare. Frédéric II și-a sporit singur, prin agerimea și mobilitatea spiritului său de fineță (în sensul distincției pascalienne), dar meticolos și gospodăresc în același timp, greutatea îndatoririlor legate de exercitarea condiției regale, de funcțiunea monarhică. Omul acesta, care-și inspecta singur arendașii, lându-și notă de vitele și uneltele trebuincioase fiecăruia, departe de a fi fost un diletant, și-a luat în serios slujba de rege, fiind cel dintâi și cel mai informat funcționar prusian. Dar această umanizare a funcțiunii monarhice nu era lipsită de riscuri, punând într-o legătură prea strânsă soarta ideii dinastice chiar

de aceea personală a lui Frederic: depășind imaginea convențională a regelui-filosof „el ne apare... ca o realitate prea puternică, prea activă, prea independentă, ca să fi putut stabili el însuși această suveranitate de drept care i-ar fi închinat propria lui acțiune într-o rețea bine potrivită, de prescripțiuni legale”. Timp de o jumătate de veac Statul prusian e însuși Frederic, cu defectele și calitățile lui, cu puterea de muncă și cu voința lui prezentă peste tot.

Enciclopediștii contemporani cu Frederic cel Mare, în frunte cu Voltaire și Diderot îl numeau un suveran „luminat”, iar mai târziu, în veacul 19, istoricii germani i-au zis domniei lui, în termeni consacrați de atunci: „despotism luminat”.

În sensul Enciclopediștilor, a fi „luminat” însemna să te potrivești cu spiritul veacului, care era antireligios, opunând obscurantismului „luminile rațiunii”. Iar prin „despotism luminat” se înțelegea ceea ce am numi în termeni actuali, raționalizarea funcțiilor statului, deși exemplele care se dădeau: Frédéric II și Caterina cea Mare, Iosif II și Gustav III, Turgot și fisiocrații făceau și mai vagă definiția, decolorându-i înțelesul. În sensul veacului 18, la care se oprește și d-l Gaxotte, Frederic e singurul despot „luminat”, singurul care s'a deprins fără echivoc și fără ezitare, de Biserică, nu pentru motive de poliție internă și nici ca să restrângă privilegiile fiscale ale clericilor sau ca să confişte proprietățile mănăstirilor, dar pentru că fiind ateu voia să așeze puterea domniei, pe temelia unui drept pozitiv, propriu, fără nici o aluzie la caracterul ei de instituție divină — „să golească ideea monarhică de cuprinsul ei religios”, în termenii sugestivi ai istoricului francez.

Monarhul cel mai practic și mai pozitiv a găsit în d-l Gaxotte cel mai realist biograf. Departe de a face cor cu filosofii cari l-au proclamat pe Frederic cel Mare „încarnarea politică a liberei cugetări”, istoricul francez nu mai lasă nici o îndoială asupra abilității cu care acest mare prusian și neîntrecut sforsar a știut să-și regizeze publicitatea europeană gratuită ce i-o făceau Enciclopediștii francezi mai ales, pentru ca în umbra legendei „regelui filosof”, el să-și urmărească cu tenacitate și egoism, politica lui prusiană.

MIHAI NICULESCU

CRONICA

— muzicală —

de ROMEO ALEXANDRESCU

Filarmonica

Stagiunea simfonică actuală a fost foarte darnică în repetări, răstimpul de patru luni de când activează „Filarmonica” anul acesta fiindu-i de ajuns spre a așterne pe afișe de câte două concertul de Dvorak pentru violoncel, nocturnele de Debussy și chiar simfonia patetică de Ciaikowsky.

Săptămâna trecută a fost rândul concertului de Beethoven pentru vioară și orchestră să revină în program.

Dacă pentru simfonia de Ciaikowsky și concertul de Dvorak sistemul apărea foarte nepotrivit și obositor, fiind înfinit preferabil să le ascultăm odată la doi ani de cât de două ori într'un an, concertul de Beethoven, prin cecace reprezentă și prin felul în care a fost interpretat, a constituit o repetare cu circumstanțe atenuate.

Procedul însă de a bătători repertoriu, rămâne o ciudată greșală de organizare a activității, un vișiu de programare, dăunător interesului artistic și echilibrului firesc al stagiunii.

Mulțumită mănunchiului de rare calități artistice cu care este înzestrată foarte tână violonistă Ginette Neveu cât și cultivării întinse și de gust sigur ce vădit le-a consacrat, a putut fi ascultată o traducție violonistică a concertului de Beethoven realmente valoroasă.

D-ra Neveu este tot atât de credincios slujită de tehnica d-sale cât și de discernământul d-sale muzical. Jocul d-sale e viguros și flexibil, avântat și precis, peremptoriu în bravură și rafinat în exprimări.

Raționat în elementele lui exteriore, el rămâne totuși spontan, activ, de sincer accent și mare vitalitate.

Școala superioară instrumentală a d-rei Neveu nu este numai admirabil asimilată și aplicată dar capătă și titlu artistic valabil, unită fiind unei energii de realizare și unei capacități de simetrie și înțelegere care denotă o distinsă natură muzicală.

D-ra Ginette Neveu poate fi pe drept socotită drept una din violonistele de elită ale vremii.

D. Ionel Perlea a dirijat concertul de Beethoven și uvertura „Coriolan” constituindu-le linii unitare și trainice.

D-sa a condus și simfonia VIII-a de Anton Bruckner, pentru prima oară executată la noi.

Darul de șef de orchestră, facultatea de a ordona, de a rostui, de a clarifica, o cât de încărcată și de nemodelabilă lucrare, cazul simfoniei a VIII-a de Bruckner fiind în aceste privințe cu prisosință reprezentativ, au apărut, în acest concert, isbitor de generos, în posesia d-lui Perlea.

D-sa a putut înfățișa astfel acest imens eșafodaj muzical șubred, în aparențe de conformare aproape normală. A știut să dea de asemeni preeminență celulelor mai cuprinzătoare ale acestui organism atins de gigantism și debilitate și să-l tonifice, într-o măsură care-i releva încă odată importanțele d-sale posibilități de șef de orchestră muzician.

Sperăm totuși că predilecția întâlnită în programele „Filarmonice” pentru repetări, nu se va manifesta și asupra simfoniei a VIII-a de Bruckner. Sau cel puțin, ne-o va distribui în rate, fiecare din părțile ei apropiindu-se sensibil de proporțiile unei întregi simfonii-juvaer de Haydn sau Mozart, din cele, foarte multe, încă neauzite, la „Filarmonica”.

Sfârșit de Octombrie

Să mergem, nu ne'ntoarce acum nici-un dor
Pe țărnul acesta cu vânturi, cu astre
Cântecul vremii, oamenii astăzi ce mor
Singuri, cu ochii în zările albastre.

Dragostea unei toamne, tot noi o știm
Pieptul frământă cânt rar să făurească,
În tinda nevăzutului abia privim
Tulpina unei stele cum o să crească.

Din vinul tăcerii cu-aromă de cer
Hai, prieteni, să bem neștiți într'una,
Măinile-s umede, frunțile floare de ger
Și trece peste umeri singură luna.

OVID CALEDONIU

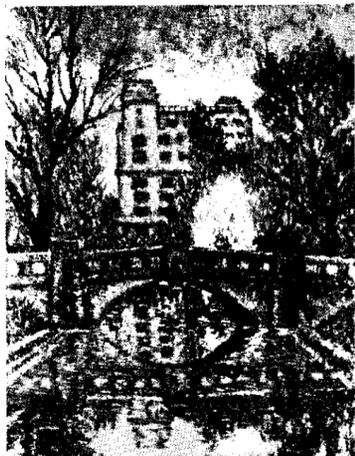
Hulub prin nori

Luna, ca un copil cuminte ședea lângă tine,
Par'că asculta un svon de poveste;
La urmă, tu ai plâns și-ai învățat-o cum să se'nchine
Și să mângâie pui de cerb pe creste.

Dacă-ai privi'n trecutul cu maramă de fum,
Timpul de-atunci l-ai vedea ca un hulub prin nori
Ce nu mai vine, alb, spre mâna ta de-acum
Așteptând cu seminte și rouă în zori.

Cândva, ca în biserică din sătucul meu
Voin intra'nlăuntru gândului, cu o făclie;
Acolo, am să te zăgrăvesc iocană, spre Dumnezeu,
Tristă, ca un amurg ingenunchiat în câmpie.

ȘTEFAN DIMA

„In Cișnișlu”

Leon Viorescu

„Autoportret”

„Biseriucă în țarnă”

Femeia visurilor mele

de CAROL ANTON APOSTOLESCU

Fără să existe vre-o convenție prestabilită, cred că suntem — autor și celitor — sateliții acelui gând: orele care se scurg în așteptarea dragostei sunt tot atât de chinătoare ca și cele mai nelămurite pasiuni. În mijlocul acestei situații penibile, a acestei beții a simțurilor, suferi prin propria ta imaginație. Trăiești într-o lume ciudată de amintiri tulburi și ajungi să te îndoiști, puțin câte puțin, de tot și de toate. Ne amăgim și ne înșelăm copilărește cu himere, ne uimim cu remușcări și dureri, cărora numai naivitatea clipei le dă nădejde. Fără îndoială însă, e nevoie de o receptivitate specială, de o structură sufletească aparte: sentimentalism, emotivitate, afinități pentru reverie și, desigur, așa mai putea înșira un poem întreg de asemenea elemente psihologice.

Dar să revenim la povestea noastră. Plecaserăm de acasă cu un plan foarte evaziv în minte; sau, cum s'ar spune, într-o traducere mai clară, nehotărât. O încercătură, ca multe altele, poate ușor de evitat, dar care mie îmi apărea tragică. Eram, și asta spre nenorocul meu, o fire căreia îi plăcea să complice situațiile. Mai erau câteva ore până la opt, când Ada îmi făcea vizita obișnuită. Să rămân ocază nu găseam prea interesant, deși mă pasiona deosebi lectura minunatei „The Nigger of the Narcissus”, pentru care nu mai găseam cuvinte de admirație, ori de câte ori aveam prilejul s'o fac. Să mă plictisesc într-un cinematograf? Haida de! Ar fi prea mult și nu mi-ași fi iertat-o. Atunci? Am tresărit deodată. Poate aceeași satisfacție încercasă și suedezul Nobel, când soluționează, cu neîncredută artă, spectaculozitatea războaielor. Nitroglicerina... dinamita... Hm, minunate lucruri! Dar nici bucuria mea nu cred să fi fost mai mică. Nu descoperisem un nou continent, nici prepararea aurului sintetic, dar îmi aminteam de o mică prietenă, pe care, hai s'o spun, o cam făcusem uitată în ultima vreme. Yvonne M. dela un mare teatru de revistă, din Capitală. Și găsesc că nu e puțin lucru să nu te plictisești, când n'ai ce face.

M'am înarmat cu un braț de crin minunată, și un sfert de oră în urmă, sunam la ușa apartamentului ei cochet și intim, în care îmi consumasem atâtea nopți. Din fericire însă, seducătoarea Yvonne, femeia care umise Bucureștii-ul cu desinvolură și frumusețea sa, ieșise cu prea stimatul domn V., un moralist de mare vază și pe deasupra posesor al unei averi respectabile, căruia recent îi sucise copilul. Am trântit florile pe primul fotoliu, cu resemnare, și i-am lăsat câteva cuvinte convenționale. În definitiv Yvonne era o femeie ca și celelalte și nu-i puteam imputa nimic. Învălmășala răspântiilor m'a găsit ridicol și nefericit. Nu, desigur, pe Yvonne n'am iubit-o. A fost un simplu joc, cum dealtfel cred că și-a și închipuit. Am coborât dealungul bulevardelor, către Calea Victoriei. Trăie încă în mine imaginea Adei, roză și iluminată de un surâs deschis, și nu puteam să uit vâpșile ochilor ei de antracit, gesturile de desmiere, cu care-și rătaea degetele fine printre suvițele părului meu, mersul ei elastic, sau sonoritatea mângâietoare a vorbelor ei de dragoste, pe care le șoptea cu o grație neîntâlnită, ca pentru un ceremonial sacru. Am încercat să mă amuz, privind vitrinele magazinelor. Erau atâtea noutăți și ce-i drept, în ultimul timp, neglijașeam să mă ocup cu așa ceva. M'au atras câteva pijamale, originale mai ales prin tăcătura lor. N'am avut niciodată pretenția că am în modă aceleși flair ca ex-ducele de Windsor. Totuși pot spune, și asta fără fatuitate, că mă pricep mai bineșor decât mulți alții, cari obișnuiesc să pozeze în arbitri ai ele-ganței, să dea sfaturi despre modă, uneori și prin ziere și cista e mai grav, — dar cari până la urmă sunt ridicoli. Priveam deci foarte natural, cu ochiul omului de gust. Mi-o închipuiam pe Ada în pijamaua de mătase lilachie, care avea s'o facă irezistibilă, dar și mai melancolică, în clipa când o rază de tristețe i-ar aprinde sufletul. Și Ada se întrista te miri din ce. Nu știu când sosise doamna de lângă mine. S'ar fi părut că o interesează aceleași lucruri. Într-o vreme, o privii discret. Precauție inutilă. Doamna îmi surprinse gestul; mai mult chiar, îmi zâmbi. Revărsarea aceasta, inopinată, de grații, mă zăpăci. Totul se petrecuse atât de repede și de neașteptat, încât îmi immobiliză luciditatea și mă simții cuprins de o sfială încă necunoscută, dar și de o bucurie nemăsurată. Și, la drept vorbind, transpunându-vă în umilul meu „eu” nu ați fi încercat o jenă aiudoma? Nu vedem ce i-ași fi putut spune doamnei care îmi zâmbise, și-mi era teamă nemărginită să nu comit vre-o nerozie. Nouă, celor tari de înger, în asemenea situații fragile, nu se prea grăbește să ne seosească „atu”-ul salutar. Pentru femei, e suficient un cuvânt, rostii, uneori, fără nici o logică, dar cu o grație și o subtilitate a vorbirii care înlătură orice posibilitate de rezistență, orice obstacol. O auzii întrebându-mă într-o franțuzească pură:

— Vău plăcut pijamalele? Și fără să-mi mai aștepte răspunsul: „Sunt într'adevăr de admirat. Bucureștii e un oraș care nu-și desminte faimă”.

I-am răspuns cum m'am priceput mai bine. Necunoscuta m'a rugat s'o însoțesc în magazin. Sunt o fire ciudată; un om cărui îi place să arunce o privire fugară asupra eventualelor urmări. Totuși, de data asta, vă mărturisesc, am renunțat să fac apel la mine. Mi-era tot una, să știu sau nu, ce va fi în urmă. Am urmat-o, după dorința ei. Vorbeam cu atâta însuflețire de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea. Necunoscuta cumpără două pijamale. Una era expresia esteticii mele. Nu știu ce m'a făcut să intervin. Îmi amintesc, ca în vis, că-i șoptisem: „e un model frumos”. Ea mă aprobă și plăti, fără un gest. În piața Fundației ne-am urcat în mașina care, la un semn al ei, stopase în marginea trotuarului. Ea spuse

scut „Grand Hôtel”, iar eu m'am declarat mulțumit să aștept sfârșitul aventurii, oricare ar fi el să fie. Doamna vorbea mult, dar nimic care să mă intereseze. Informații anodine. Încercările mele de a afla care îi este numele, starea ei civilă, destul de indiscrete dealtfel, se dovediră inutile. Era setea vie a înfruntării din necunoscutul unui suflet. Enigmele sunt antrenante, prin ele înșile; au nu știu ce, care te răscolește și te pasionează. Ardea în mine focul cunoașterii, sbuciumul pe care, involuntar, îți svârle în sânge, și tuitor, astfel de situații. Mai bine zis: răul suprem. Dragostea nu este o distrugere psihică, decât în măsură în care te-a copleșit, fără posibilitatea satisfacerii, dorința neiertătoare a identificării.

Începe să mă cuprindă o teamă legitimă. Iubesc femeia aceasta a hazardului, o iubesc și nu s'au scurs decât câteva clipe de când întâmplarea ne-a pus față în față. Îi șoptesc totul cu melancolie, ca pentru o declarație de dragoste și în același timp încerc să am o părere. De ce s'o acuz pe frumoasa necunoscută? Un om cu bun simț nu crede în liber-

dinți temei. Sau tratează egal bărbatul. Morala de azi este imorală. Miroase bine a naifalini. S'a conservat perfect de sute de ani. De ce să negăm femeii legitimitatea inițiativii, s'o privim ciudat când ascultând un sentiment, un sentiment sincer, a utilizat aceleași drepturi, de care nimeni nu face caz, când sunt în mâinile unui bărbat? Trebuie să se spulbere odată legenda unui imperiu. Să cadă o mască de care nu se mai îndoesc cei conștienți, dar ezită s'o facă public. Numai neevoluții, sau diverși intereseși au curajul să pledeze pentru determinismul etic, pentru integralismul ei...

Mașina a oprit cu fășit de mătase. Tresar ca dintr'un vis. Necunoscuta a sărit jos, supla, minunată de agilă. Considerația care i s'a arătat în hall-ul hotelului îmi dărmă toate supozițiile, care, fie vorba între noi, și așa erau destul de slabe, încât eu însumi nu le dam nici o importanță. Nu putea fi o femeie ușoară. Păsările astea sunt mirosite abil de cel mai simplu garçon. Altfel este întâmpinarea lor. Un sărut care poartă întrinească o discretă ironie; în orice caz, îl observi cât de col. Necunoscuta i se făceau onoruri de doamnă mare. Ea căută o cheie și deschise. Apartamentul avea două camere. Peste tot erau răspândite lucruri de valoare. Invocă un motiv și mă lăsa singur. Când reintră, purta una din cele două pijamale, pe care le cumpărasem împreună.

— Iartă-mă! zise, sotto voce. Găsesc totuși mai intim și mai comod. Știu că n'ai să mă judeci cu asprime.

Am schițat un gest de protest. Era atât de ferme-cătoare și în sufletul meu un iureș de pasiuni nelămurite, încât oricât cult ași fi avut pentru ceremonialul de rigoare, i-ași fi trecut cu vederea. Dealtfel nu m'am împăcat nici când cu fătăriciile sârmanilor noștri moralști. Altfel era larmă de automobil. Noaptea cădea ușor, plumburie.

— Butonul acesta pentru serviciu? spusei eu, privindu-i luminile albastre ale ochilor.

Ea îmi luă șnurul din mână, muștrându-mă.

— Într'adevăr, dar ce-ți dorește sufletelul?

— Îmi vei permite, cred, să cer ceva de băut? Și fără a-i mai aștepta răspunsul: „Ce preferi?”

— Oh, nu zise ea contrariată. Mulțumesc. Ești prea drăguț, dar nu-i nevoie să te deranjezi. Uși poate că ești la mine. Am aici tot ce trebuie. Se ridică. Aduse o sticlă și două cupe. Când marginile cristaline se loviră, în clinchet blând de argint, întrebă din nou:

— Frumoasă necunoscută, spune-mi cum să te numesc.

— Zi-mi oricum. Poate vrei Madeleine.

Nu mai spuse nimic. Am încercat atunci o stare de suflet ciudată, o bucurie, pe care n'o pot exprima, oricâtă bunăvoință ași voi să arăt. Cândva, nu-mi amintesc când, articolul:

— „În fond tu ești o fată bună, Madeleine. Nu înțeleg totuși ce te determină să-ți schilodești gândurile. N'ar fi lucru rău să ne cunoaștem cel puțin numele, și zău, nu din curiozitate. Dar devreme ce m'ai tratat vrednic de încrederea ta și sunt aici, găsesc că n'are niciun rost să mai fugim unul de altul.

— „Serios?” zise ea, cu vădită veselie.

Tonul oarecum ironic m'a durut. Totuși am insinuat:

— Madeleine, dragostea este o continuă goană după ineditul sufletelor. Ceea ce-ți cer este motiv al iubirii, iubire. Consumarea acestor fapte, neînsemnate la prima vedere, echivalează în fond cu o transfuzie de suflete. Când împrumutul acesta există numai formal, totul este ratat. Este un simplu joc de moment, care nu trezește în noi decât rezonanțe minore.

— „All right, dragule! Te ocupi cu scrisul? Nu mă întrebi dacă-mi place poezia, sau proza?”

— „Madeleine, de ce ești rătăcitoasă?”

— „Dacă ți să rămâi fără iluzii, continuă cu interogatoriul, făcu ea zâmbind. Lumina veselă a dinților ei de sifel pur era fascinantă. O ascultam uitit. „Cred că ai puțin flair și nu ești atât de naiv, încât să-ți închipui că am spus adevărul. Madeleine e un nume cles la întâmplare dintr'o mie”.

Cât de crud era avertismentul Madeleinei!... Mi-am dat seama că orice rezistență ar fi inutilă. Trebuia să mă supun cu totul acestei femei minunate, căreia îi plăcea să se înconjoare într'un mister adânc.

— Domnule poet, nu găsești că obscuritatea este mai propice inspirației? glumi ea, cu grație; și stin-se lumina.

În stradă se zăreau becurile electrice, învăluite în negura albăstruie a serii și roșul neastâmpărat al reclamelor dela Lafayette. Priveam extaziat arătarea aceasta încântătoare de vis, o devorant vizual. Linile ei de o finețe cum rar mi-a fost dat să văd, frăgezimea epidermei de o albeață staturată, trupul acela drept ca o lumină, le sorbeam cufundat

într'un delir ciudat. Îmi amintesc că, într'un timp, chipul ei, minunatul chip al Madeleinei, s'a bronzat de melancolie. De ce s'a întristat Madeleine atunci? Oh, dar nici până acum n'am reușit să-mi dau seama, spre imensa mea părere de rău. Gândul mi se depărtase cu totul dela Ada, care poate mă mai aștepta, neliniștită, în apartamentul meu, cocoșat la al patrulea etaj al unui block-haus.

— „Ce te preocupă, dragă?” Și fără a-mi da răgaz să-i răspund, adăogă repede, prietenos:

— Iartă-mă, dragule. Sunt rea cu tine, dar în fond, vorba ta, te iubesc. Mă învăluisse cu privirea ei mistuitoare, căutând să-mi surprindă orice tresărire a feții, orice gând care m'ar munci. Cel pe care-l preextasem, căzuse dintru început în desuetudine, pentru că spiritul ei nu era lesne de glumit.

— Misterul cu care te inconjuri! i-am șoptit.

Madeleine zâmbi. Un zâmbet lasciv, oprit în colțul buzelor pline de voluptate. Răscolit de patimi, i-am încolțit talia, ridicând-o pe brațe. Brațele ei moi mi se prinseră cerc în jurul grumazului, iar

danșu micuț îmi mușcau gura; când mi-au păruns adânc în carne, scosei un mic jipăt de durere.

— Cât de fericit sunt, divina mea necunoscută! Oh, dacă n'ai avea rătățiile tale... capriciile de femeie frumoasă... De ce le temi de mine? De ce nu-mi spui cine ești? Crezi oare că nu sunt demn să păstrez un secret?

— Ce copil ești! Îți voi spune un nume. Și ți-l voi da drept cel adevărat. Dacă după o clipă vei căuta să mă isodești despre adevărul lui, ți-i voi da un altul. De ce nu vrei să fii drăguț și să renunți la astfel de încercări.

I-am sorbit gura fierbinte de dragoste, care da înfățișării ei un nu știu ce turburător, un farmec, care m'ar fi împiedecat pentru todeauna să mai iubesc o altă femeie.

— Îmi plac buzele tale, Madeleine. Sunt atât de minunate, încât aș vrea să mă îmbăt cu ele, să mă înăbuș sub sărutarea lor.

— Ești nebun, iubitu!... Nu mai spune prostii. Așa credeți toți la început. Nu sunt chiar atât de irezistibilă. Eu mă cunosc mai bine.

I-am închis gura cu un sărut. Ceea ce se spunea nu putea fi adevărat. Madeleine era un înger. Doamne, cât era de frumoasă! Îmi simțeam sufletul cuprins de un extaz plin de buimăcare și în fericirea aceea, în nebunia care mă copleșise, nu mai trăiam decât pentru ea. Parfumul părului ei de mătase, aroma sălbatică a trupului svelț și miădos, îmi dădeau o senzație nouă, o senzație pe care n'o mai simțisem niciodată...

A rămas câteva minute în tăcere. Pe Calea Victoriei, șgomotul era în așonie. Neapărat, era târziu, Ea se lipi mai strâns de mine și mă sărută pe gură, cu atâta violență, încât am avut impresia că vrea să se topească în mine. Mă privi în luminile ochilor și îsbucni în râs, dar numai decât după aceea conchise, cu multă seriozitate: „Trebuie să mă iubești, dragul meu; să mă iubești mult, așa cum te iubesc eu”.

Când m'am deșteptat, în dimineața viorie, am căutat speriat chipul Madeleinei. Mă temeam ne-spuse să nu fi visat. L-am găsit surzător și fraged. Pe buze, pe ochi și pe mătasea părului mîns de soare, am lăsat sărutările aprinse ale sufletului meu răscolit de dragoste. Simțeam o groază indescriptibilă la gândul că odată și odată (și cât de curând avea să fie sfârșitul beției noastre!) o voi pierde pe Madeleine. Mă rugam cerului să-și arate mîrînimia față de mine, părăsindu-mă în paradisul, în care mă aruncase hazardul. (La drept vorbind, nu-mi făceam iluzii. Mă mai întrebam uneori ce s'ar întâmpla dacă birourile raiului ar satisface petițiile tuturor solicitanților?) În stradă era din nou larmă.

— „E timpul să ne îmbrăcăm dragul meu!” spuse ea, insinuant.

— „Nu, iubito. E încă de vreme!” am încercat eu s'o rețin.

— „Trebuie să ieșim, dragule, pentru câteva minute”.

— „Ce frumoasă ești, Madeleine! i-am spus, privindu-o. Mai frumoasă decât ieri, decât oricând”.

— Decât oricând?!... Hm, asta e nostim. Și mă cunoști de câteva ore!... Și îsbucni în râs; puțin după aceea îmi spuse, cu cochetărie:

— „Ascultă, iubirea mea. Suntem niște lemeși”.

Erau orele unsprezece când am fost gata. Discutam despre modă, despre ultimele evenimente din Europa și încă despre altele multe. Madeleine mi-a cerut să fii drăguț și să aștept o clipă. A trecut în salonaș. S'a reintors cu câteva bijuterii. Erau două inele cu brilante, montate în platină și o brățară splendidă, de aur. Mi-am repetat atunci: „Femeia asta este din aristocrație”. (nu importă care). În trecere prin București a dorit o aventură (și a găsit-o). Înțelegem de ce persevera să nu-mi răspundă când o rugam să-mi spună numele ei cel adevărat. Svătă și lină, cu ochii ei albaștri, de un albastru curgător, cu părul strălucitor, cu farmecul ei de vis, în rochița aceea de ciclamen care o transfigura și o făcea parca imaterială, mi-o închipuiam în decorul culic al unui castel uitat de vreme și imaginea mă amețea tot mai mult. Madeleine aparținea acelei categorii de ființe, care sunt o veșnică încântare, o primăvară fără sfârșit, un generator de fericire fără punct și virgulă, un catalizator al inteligențelor adormite, un stimulent, dar și o desnădejde, fiindcă sunt prea aeriene și prea enigmatice.

S'a lipit de mine, cu un gest blând și mi-a strecurat bijuteriile în mână: „Băgă-le în buzunar, dragul meu. Mergem la un bijutier să-mi scoată copii după ele. Știi, e riscant să te aventurezi cu asemenea tentații oriunde”. Și fiindcă nu spusesem o vorbă, m'ar ginindu-mă numai s'o admir, începu să facă pe

supărata: „N'ai merita atâtea sacrificii. Hai, nesuferite mic și mă sărută. Pentru tine fac asta. Ca să rămânem mai mult împreună. Altfel...”

Le-am înfășurat într'o foaie și am așteptat-o să se fardeze. Între timp, cineva a bătut în ușă. Ea se găsea în apropiere. Când a deschis, intrigată, au intrat doi oameni. I-am auzit vorbind, înălnie ca vre-unul din noi să le fi putut cere justificarea prezenței lor.

— „Doamnă, în numele legii, sunteți la dispoziția poliției!”

Amușisem. Îmi pierise orice urmă de raționament. Parcă un duh nevăzut, rău și vindicativ, îmi anesteziasse voința și sensibilitatea. Madeleine părea calmă, totuși îi ghiceam o vagă neliniște, urcându-i-se în suflet. I-am auzit pe cei dela poliție, adresându-mi-se: „Dumneavoastră sunteți liber”.

Și-au închipuit că sunt o achiziție de moment a Madeleinei. Eu însumi am înclinat atunci să judec la fel. Monstruozitatea asta nu mi-o voi ierta însă niciodată. Mă durea sufletul. Măca ce cădea de pe față iubitei mă înăbușea. Iluziile... scrum. Învălmășagul de cuvinte dragi, pe care mi le spusese, îmi răscolea gândurile; minciuni, da, minciuni. Totul a fost minciună. Și totuși, de ce să ascund? Madeleine îmi era dragă... Fără o vorbă, și-a pus părul, cu atâta gust, încât cu greu mi-am stăpânit dorința s'o mai sărut, în fața oamenilor aceluia. La plecare, mi-a zâmbit trist, cu aerul unui învins, și cu o voință minunată și-a săpânit lacrimile, care erau gata s'o podidiască. Rămăse o clipă în cadrul ușii. Își amintise că nu-mi spusese nimic, că mă lăsase plin de ezitare. Auzii glasul ei blând, căntându-mă cu aceleași vorbe pasionate, cu care mă obișnuise în scurtul nostru răgaz de dragoste. De astă dată, îmi vorbea în englezește, dar glasul ei era atât de stins, încât n'am înțeles atunci decât că suferă. Brațul, pe care mi l-a întins să-i sărut, mi s'a părut că mă chiamă: „De ce se duce Madeleine singură? De ce nu ai milă de ea? Dacă ai iubit-o vreodată, trebuie s'o ajuți.”

— „Madeleine, Madeleine! i-am strigat eu, în febră; lasă-mă să te însoțesc. Nu se poate, tu nu ești vinovată. Ar fi o nebunie”.

— „Nu iubitul meu. Voi reuși să mă descurc singură”.

Câtă melancolie trădau mângâierile ei, toată teama aceasta de a nu-mi creșea neplăceri!... A plecat însoțită de oamenii poliției, în urma lor, cu sufletul pustiu, am ieșit și eu.

În camera unde mai dănuia parfumul Adei, era veselie. Pretutindeni erau răspândite, cu multă grație, flori minunate, de liliac alb. Micuța Ada! Cât trebuie să fi suferit, când, ca niciodată, a găsit cuibul nostru gol...

Tristețea mea era însă prea vie și prea nimicitoare, ca să mă mai pot gândi la sârmana mea Ada. Mi se grămădeau în minte tot felul de neliniști. Eram deziluzionat de aventura mea, începuse așa de sublim. Mă întrebam ce voi face cu bijuteriile Madeleinei. Gândul de a le preda poliției, mi se păru laș. Dacă ele vor constitui obiectul de acuzare?

A doua zi, pe înserat, când pe zidurile orașului mureau ultimele raze ale soarelui estival, m'am întors la hotel, așa cum îmi spusese ea, la despărțire. Cu multă surprindere, am aflat că Madeleine plecase de dimineață, spre Italia. Numele sub care se înscrisese: Miss Florence With, era desigur fals; ca și cel pe care mi-l încredinșase mie. În scrisoarea, pe care mi-o lăsase, mă ruga să-i iert plecarea neașteptată, pe care o punea pe socotela unei telegramme, care o chema de urgență, în Franța. (Vedeți, Madeleine nu se desminte. Din vorbele ei nu îsbutești nicidum să surprinzi adevărul. Despre bijuterii îmi anunța că mi le lasă, ca o aducere aminte din noaptea lunecării noastre vertiginose în paradisul pe care, ca și Madeleine, crezusem o clipă, că l-am găsit. La poliție, am auzit aceleași lucruri, pe care mi le închipuisem: Miss Florence With a fost confundată cu autoarea unor afaceri dubioase, urmărită de siguranțele nu știu câtor state. M'am oprit în stradă, fără să-mi pot da seama de altceva, decât de imensa fericire care-mi trecuse printre degete. Un tremur febril îmi fugea dealungul trupului și-mi simțeam tâmpelile svăcnind, cu putere. Aveam senzația că nimeni altul nu poate fi vinovat de nefericirea mea decât eu însumi și în delirul care mă răscolea ca de friguri, începu să-și facă loc, în conștiința mea, presimțirea că totul s'a sfârșit. Ochiul îmi rătăcea în neștiri pe scrisoarea ei și reacțiile pe care mi le trecea în minte, erau atât de violente și de stăruitoare, încât nu mai acționam decât ca un om care se clatină.

„Vraja va dănuia mai vie. O ultimă revedere n'ar creea decât indispoziții, tristeți noi, iubitu!... La ce bun încă o clipă de beție? Să actualizăm și să întreținem suferința?” Ceteam pierdut rândurile ei. Biata Madeleine, cât jertfise din sufletul ei!...

Am intrat într'un magazin de aurării și pietre prețioase, nu știu ce ce gând și ce curaj. Când am întins bijuteriile, am surprins, în ochii specialiștilor, adevărate scilpieri de admirație. În urmă, mi-au dat un preț: vreo două milioane de lei. Nu m'a bucurat cu nimic știrea. Fericirea mea sburase cu încăntătoarerea Madeleine, sau Miss Florence With, cum vrei să-i spunei.

Ofer oricând două milioane de lei, celui care îmi va indica unde se găsește femeia visurilor mele.

Amalii, Septembrie 1938.

Elegie

Cărările mă duc, în lung șirag de amintiri, Printre castanii vechi, printre copaci defrunziți. Mă duc în țări de amintiri, în spicuri, De tinerețe și de basm din anii vestejiți.

Mă poartă 'n lumile cu fluturi, filomele, Prin pânze de păiajen încurcate și subțiri.

Mă 'ntorc din cale, mă feresc să nu le rup, în ele Sunt tălcuiri, e viață veche, dar nouă 'n amintiri.

I. NICHIFORESCU

Elegie

De-ar fi moartea ca o inserare În care cerul se umbrește lin, Omul, în tainică transfigurare, S'ar stinge 'necet ca un amurg senin.

Dar peste chipul care și-a pierdut Lumina vie, se așterne ceață. Apune viața ca o stea în lut, Rămâne fruntea ca o lespede de ghiață.

DUMITRU IOAN ALBOTA

CRIMA

Cronica ideilor

de VICTOR SPĂNU

Dan Georgescu se rezemă de speteaza scaunului, se întinse cu poftă și, legănându-se, începu să bată cu creionul în masă. Apoi se ridică și începu a se plimba cu pași mari, grei.

— „Da, — spunea — așa e mai bine!”
Și măsură camera din nou, cu pașii. Se opri în fața biroului, luă câteva hârtii, își petrecu ochii, în fugă, peste cele scrise și le aruncă pe masă.

— „Da, așa e mai bine. Incepu a bănuși necredința soției. O suspectez. Aflu că Ion, cel mai bun prieten, vizitează casa cel mai des, chiar și în lipsa soțului. Incepu să pregătesc terenul unei scene. Ion pricepe tactica și se ferește de cursele pregătite. Totuși, după luni de urmărire, îi prind în flagrant delict. Tot sângele mi se urcă în cap, nu mai sunt om, mă năpustesc asupra lui ca o fiară și-l sugrum!”

Se opri lângă masă, scoase batista, o petrecu peste fruntea lui lată, o băgă iar în buzunar și începu să scrie.

Insera. Căldura nu mai era așa de doritoare. Pe stradă oamenii treceau cu pași leși. Incepu să adie un vântuleț plăcut.

Dan Georgescu ieși în stradă. Obișnuia în fiecare seară să facă o plimbare. Îi plăcea mai ales, când nu avea să se ducă la vreun prieten, ori nu avea un anumit program, să stea pe o bancă în grădina orașului și să mediteze câte ceva, ori să se uite la persoanele care defilau în fața lui.

În seara aceasta însă hotărî să se ducă la Stancu Stan, un bun prieten, cu care îi plăcea să discute despre politică, literatură și alte lucruri plăcute.

După un sfert de oră ajunsese în strada Unirii și sună la ușa lui Stancu. Îi deschise Gheorghită, băiatul de serviciu.

— Măi Gheorghită, boieru-i acasă?
— Nu. E plecat — răspunse Gheorghită, cam speriat de tonul răstit cu care a fost întrebat.

— Măi Gheorghită — zise Georgescu, apucându-l de umeri — să-i spui boierului că l'am omorît pe Ion. Da, l'am ucis ca pe un câine!

Părul răvășit, ca de obceiu, îi dădea un aspect ciudat, înfricoșător.

— Vezi, dacă nu-i spui, dracu te-a luat! Înțelegi? — și Georgescu plecă zîmbind.

★

Gheorghită era un băiat de vreo paisprezece ani, originar dintr'un sat din fundul Moldovei. Era crescut departe de sgomotul și istețimea păcătoasă a orașului. Era prin urmare nu prea isteț și cu frica lui Dumnezeu.

După ce plecă Dan Georgescu, Gheorghită a rămas cu gura căscată. În urechi tot îi mai răsunau, răspicăt, cuvintele: „L'am ucis pe Ion!”

În fața casei, pe stradă, se plimba sergentul, uitându-se desinteresat la trecătorii.

Gheorghită nu știa ce să facă. Să intre în casă și să tacă? Să spuie sergentului? În sfârșit își luă inima în dinți și se apropie de sergent.

— Dom' sergent, a fost ucis un om — zise cu glasul tremurător.

— Unde? — tresări sergentul, uitându-se împrejur.

— Domnul, care a sunat la noi la ușa, a spus că l-a omorît pe Ion.

— Care domn?

— Care a trecut acuză pe aici.

— Și încotro a plecat?

— A fugit după colț.

Sergentul se uită, bănuitor, la băiat, totuși se duse până la colț. Privi. Nu era nimeni. Se întoarse.

— Măi băiete, de ce mînți? — se răsti el la Gheorghită.

— Nu mint, Dom' sergent. Să mă bati Dumnezeu. Am auzit cu urechile mele, cum mi-a spus: „Măi Gheorghită, să-i spui boierului că l'am omorît pe Ion”. Și când m'o apucat di omiri, și când m'o sgâlțait, di credeam oi vrea să mă ucidă și pi mini.

Băiatul era alb ca varul și tremura.

— Și cum era el?

— Avea părul negru, sburlit, și ochii îi ardeau ca la lup.

— Nu avea pete de sânge pe el?

— Nu, n'am văzut. Era curat îmbrăcat.

— L'ai mai văzut la boierul tău?

— Da, di v'o dou-trii ori.

Sergentul se gândi puțin și zise:

— Măi băiete, du-te acasă și când vine boierul tău, să vii să-mi spui mie. Auzi? Dar să nu știe boierul.

— Da, bini.

— Ia mai stai, mă băiete! Cum te cheamă?

— Gheorghită.

— Și mai cum?

— Păi, Gheorghită Popa.

— Pe boierul tău cum îl cheamă?

— Domnu' Stancu.

— Și mai cum?

— Domnu' Stancu Stan.

— Nu este exclus, domnule Stancu, ca unul din cunoscuții dv. să fi săvârșit o crimă. E datoria dv. să răspundeți la întrebările mele, ajutându-mă astfel să pun mâna pe criminal. Vă sfătuiesc să-mi răspundeți la toate întrebările.

— Stancu simți cum se clatină podeaua de sub el. Nu înțelegea despre ce era vorba. Nu pricepea nimic din ceia ce îi spunea agentul.

— Cine e domnul care a fost astăzi seara la dv.?

— Nu știu, să întreb pe băiat.

Fu chemat Gheorghită.

— Cine a căutat astăzi seara pe domnul? — îl întrebă agentul.

— A fost domnu', care a fost și Lunea trecută aici — zise Gheorghită, tremurând și privind întrebător la Stancu.

— Care domn, care a fost și Lunea trecută? Acela cu mustați? — întrebă acesta.

— Nu, acela care vorbește tare și dă din mâini.

— D-l Georgescu, vrei să spui?

— Da, — făcu Gheorghită și plecă ochii în podea, ca un vinovat.

— Și ce țira spus? — întrebă agentul.

— A întrebat dacă domnu' e acasă... Și apoi mi-a spus: „Măi Gheorghită, spune boierului că l'am omorît pe Ion. L'am ucis ca pe un câine!”

Cum arăta domnul acela? — continua agentul cu întrebările.

— Era cu părul sburlit, și ochii îi ardeau ca la lup.

— Apoi încotro a plecat?

— A fugit așa, după colț.

— Și nu l'ai mai văzut?

— Nu.

— Bine. Poți pleca. Vedeți, băiatul nu minte — se adresă agentul lui Stancu, după ce ieși băiatul. Afară de asta, l-a văzut și sergentul din fața casei, cum mergea grăbit, cu părul în dezordine, ca după colț să dispară fără nici o urmă.

— Domnule, zise Stancu, în ce mă privește pe mine, n'am nici un amestec în cele spuse până acum. Pe domnul Georgescu, care mi-e prieten, nu-l cred capabil de a săvârși o crimă, un omor. El cunosc destul de bine. E o fire foarte sensibilă, nu-i în stare să taie o găină, dar să săvârșească un omor!

— Domnule, nu uita că au fost cazuri, când oameni, cari păreau atât de inofensivi, au putut săvârși cele mai odioase crime.

— Posibil, dar pot să jur, că omul acesta nu e în stare să omoare pe cineva.

Hotărârea și sinceritatea cu care vorbea Stancu îl puseră pe agent pe gânduri, derutându-l. Venise cu intenția de a-l aresta.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

★

— Dom' sergent, dom' sergent, a venit boieru'!

— Bine. Du-te acasă.

Sergentul se apropie de Comisariat.

Se opri, gândindu-se: „Dacă băiatul a mințit? Dacă n'a fost nimeni omorît? Mă fac de răs. Totuși, băiatul prea era speriat și tremura tot. Să vedem ce-i și asta.”

Intră.

★

Intors din oraș, Stancu cerceta jurnalul de seară.

— Măi Gheorghită, nu m'a căutat nimeni?

— Ba da... și Gheorghită se'nroși și începu a tremura, parcă.

— Cine m'a căutat?

Se auzi soneria.

— Du-te de vezi cine e!

Gheorghită plecă să deschidă ușa.

În ușă apăru un domn înalt, uscățiv, într'un costum gris, cu pălăria în mână.

— E acasă domnul...? — întrebă și se uită cercetător împrejur.

— Acasă — zise Gheorghită.

Domnul uscățiv intră înăuntru și ceru să fie condus la domnul Stancu Stan.

— Pofțiți, e aici în birău — zise Gheorghită, timid.

Domnul bătu în ușă și intră, fără să aștepte.

La vederea unui străin Stancu se ridică.

— Domnul Stancu Stan? — întrebă domnul uscățiv.

— Da, eu sunt. Cu ce vă pot fi de folos?

— Mă numesc Marcu Radu, sunt agent de poliție — se identifică domnul uscățiv.

O neliniște se furișă în sufletul lui Stancu.

Ce vrea asta? — gândi, și-l rugă să ia loc.

— Am fost înștiințat — începu agentul — că astăzi, pe seară, a venit la dv. un domn, care, negăsindu-vă acasă, a spus băiatului de serviciu că a omorît un om, pe un oarecare Ion.

Stancu simți că îl furnică ceva prin spate. Inghiți în sec și zise:

— Nu știu nimic, n'am fost acasă!

— Agentul citi neliniștea de pe fața lui Stancu și continuă:

— Nu este exclus, domnule Stancu, ca unul din cunoscuții dv. să fi săvârșit o crimă. E datoria dv. să răspundeți la întrebările mele, ajutându-mă astfel să pun mâna pe criminal. Vă sfătuiesc să-mi răspundeți la toate întrebările.

— Stancu simți cum se clatină podeaua de sub el. Nu înțelegea despre ce era vorba. Nu pricepea nimic din ceia ce îi spunea agentul.

— Cine e domnul care a fost astăzi seara la dv.?

— Nu știu, să întreb pe băiat.

Fu chemat Gheorghită.

— Cine a căutat astăzi seara pe domnul? — îl întrebă agentul.

— A fost domnu', care a fost și Lunea trecută aici — zise Gheorghită, tremurând și privind întrebător la Stancu.

— Care domn, care a fost și Lunea trecută? Acela cu mustați? — întrebă acesta.

— Nu, acela care vorbește tare și dă din mâini.

— D-l Georgescu, vrei să spui?

— Da, — făcu Gheorghită și plecă ochii în podea, ca un vinovat.

— Și ce țira spus? — întrebă agentul.

— A întrebat dacă domnu' e acasă... Și apoi mi-a spus: „Măi Gheorghită, spune boierului că l'am omorît pe Ion. L'am ucis ca pe un câine!”

Cum arăta domnul acela? — continua agentul cu întrebările.

— Era cu părul sburlit, și ochii îi ardeau ca la lup.

— Apoi încotro a plecat?

— A fugit așa, după colț.

— Și nu l'ai mai văzut?

— Nu.

— Bine. Poți pleca. Vedeți, băiatul nu minte — se adresă agentul lui Stancu, după ce ieși băiatul. Afară de asta, l-a văzut și sergentul din fața casei, cum mergea grăbit, cu părul în dezordine, ca după colț să dispară fără nici o urmă.

— Domnule, zise Stancu, în ce mă privește pe mine, n'am nici un amestec în cele spuse până acum. Pe domnul Georgescu, care mi-e prieten, nu-l cred capabil de a săvârși o crimă, un omor. El cunosc destul de bine. E o fire foarte sensibilă, nu-i în stare să taie o găină, dar să săvârșească un omor!

— Domnule, nu uita că au fost cazuri, când oameni, cari păreau atât de inofensivi, au putut săvârși cele mai odioase crime.

— Posibil, dar pot să jur, că omul acesta nu e în stare să omoare pe cineva.

Hotărârea și sinceritatea cu care vorbea Stancu îl puseră pe agent pe gânduri, derutându-l. Venise cu intenția de a-l aresta.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

— Domnule Stancu, te cred, dar — căută să ia o hotărîre — trebuie să mă conducă până la dânsul, fără să știe că sunt agent de poliție. Mă recomanzi drept un necunoscut.

Agentul luă această hotărîre, deoarece în cariera lui a avut multe cazuri, când unii, fiind obsedați de niște idei fixe, luau asupra lor anumite crime, atentate, unele chiar cu totul inexistente, ca apoi, datorită acestor obsedări, să săvârșească și ei crime. Vroia să se convingă cu cine are de a face.

Literatură, artă, idei...

FATA LUI CODRU ÎMPĂRAT, VERSURI DE ANIȘOARA ODEANU

Volumul de versuri „Fata lui Codru împărat”, al d-rei Anișoara Odeanu, pe care am anunțat că îl publică colecția „Universul literar” s'a pus sub tipar și va apărea în câteva săptămâni. Frumoasele poezii ale d-rei Anișoara Odeanu vor împodobi vitrinele librărilor într-o eleganță și timerească tipărire.

CARTEA DIMINETII, POEZII DE R. HAN

In editura „Cartea Românească” va apărea în curând volumul de poezii „Cartea diminetii”, de R. Han. Amintim cititorilor că numele d-nei R. Han, a fost întâlnit deseori prin revistele „Gândirea”, „Viața Românească”, „Familia”, „Ramuri”, ș. a. Poeziile strânse acum în paginile unui volum încununază o activitate literară întinsă și nădăjduim că autoarea va avea succesul meritat.

GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU: CANTECUL DESTINELOR

A apărut în ed. „Naționala-Cornei”, romanul mult așteptat al d-ului George Mihail Zamfirescu: „Cântecul Destinelor”.

Cititorii au luat cunoștință cu noua operă a valorosului scriitor, dintr'un fragment publicat într-o pagină întreagă a revistei noastre și în care era remarcabilă evocarea vieții bucureștene înainte de Unirea Principatelor. În curând, într-o amplă cronică, ne vom ocupa de „Cântecul Destinelor”.

EXPOZIȚIA NEAGU

La 26 Martie se va deschide în sala „Dalles” expoziția de caricaturi a talentatului și cunoscutului artist Neagu. Duhul inventiv al tânărului caricaturist, care, — după cum se știe este și un scriitor humorist foarte

Neagu Rădulescu

prețuit — va prezenta o serie de noi compoziții, cari vor echivala cu adevărate portrete psihologice, atractive prin elementul satiric și fine prin observația justă.

PREMIUL CITITORILOR REVISTEI „UNIVERSUL LITERAR”

După cum am anunțat, termenul de predare a lucrărilor pentru „Premiul cititorilor” a fost 1 Martie a. c. O comisie formată din redactorii „Universului literar” a început cercetarea manuscriselor. În numărul viitor vom da precizări cu privire la data și modalitățile decernării premiului.

DIALOG RĂTĂCIT

Articolul „Dialog rătăcit”, al d-ului Axente Sever Popovici, a fost publicat în n-rul trecut al revistei, fără textul următor, care constituia sfârșitul. Motivul

Axente Sever Popovici

acestei fragmentări fiind o imperioasă necesitate tipografică, tipărim continuarea articolului, cu nădejdea că explicația ne va aduce scuza autorului și a cititorilor.

Sunt toate pârghiile apricore pe care poți construi un ideal. Cât de mult ne deosebim! Pentru mine nu există decât realitatea. Ding in sich-ul. Știi ce înseamnă asta? Că pentru mine Socrate, Platon, Kant, ideile în general, binele, frumosul, fraternitatea, sfinții, îngerii și chiar transfigurările nu sunt decât minciuni. Nu mai cred nici în lamentabila mea existență, nici în posibilitatea unei refaceri și nici chiar în posibilitatea morții mele. De omni-bus deb-andum. Mi-a spus însă un prieten că ar trebui să mă întorc înapoi. Cum? Sărmanul prieten! El nu știe că eu nu mai cred nici în principul lui Arhimede, și prin urmare, nici în corăbii. Atunci? Am onorarea să te anunț că sunt atât de laș ca să nu mă pot sinucide. Voi duce o viață fără nici o speranță și voi aștepta să văd cum totul se va duce dracului. Dar, dragul meu, te rog să uiti totul. În Vîno Veritas.

AXENTE SEVER POPOVICI

Primim la redacție următoarea scrisoare:

Domnule Univers Literar! Odată cu epistola aceasta vă anunț că atât eu cât și mama și vărul meu ne am renunțat la abonamentul pe care cu onoare le-am făcutură la gazeta mneavoastră ce să zice literar.

apoi domnule carei fi Acolo că nu știu încă nu team văzută decât în poze și încă în dalea scăriambătili dă le seenna neagu cu o una proteste că după ce că vindeți gazeta mneavoastră cu cinci lei, care e scump carevaszică cu doi lei mai sărit dă jurnalul literar a lu domnu călinescu pă care fără dreptate îl insultat zicându-i jîm fecundatul și alte multe vorbe de rușine care nu este demn mneului că lo știu ce fel dă om e în particular, mai ales dă d. Ionel Teodoreanu care tam cetîi medeleni și hae zicea că căt fi și o mai trâl așa carte no citi, că și e l puțin poet ba chiar pot pentru că zic că este poet bine că căt a-i baten palme lî face o poezia.

precum spuse-l eu și vărul năe ceream banii napoi: pă jumătatea dă a care vam plătit și altădată să va băgat, mințilen cap să nu mai împruț! oameni dă treabă că poate să să lase și cu scandal că vărul năe poet poet dă când țio arde una te adoarme pă t mp nelimitat.

asa că să Faceți bine să dăți banii că noi cu aia ne abonam la jurnalul Literar că are și Horoscoape și feluri dă bucate și a publicată și l u năe o strofă, a dumitale.

Șița scovară d. s. lo năe păpădie semnez dă autenticitate și vă somez urgent să vă produceți cu banii că e bucluc, ai neichi cu dulce, năe

SPECTACOLE COREOGRAFICE
D-na Marcela Acșinteanu, al cărei recital dat pe scena „Operei Române” a reievat-o ca pe o virtuoaasă a dansului de compoziție și de expresie și ca pe o neîntrecută interpretă a liricii românești în choregrafie, va întreprinde în primăvara aceasta un turneu în principalele orașe din țară.

Vestitoare a primăverii în minunata feerie „In ogorul străbun”, pe muzică de Tiberiu Bredeanu, d-na Marcela Acșinteanu, după ce va înfașa compozițiile a-sale amatorilor de adevărată artă, va peca la Berlin unde va organiza o serie de spectacole, năzuid să invedereze și acolo puterea simțirii și a artei românești.

LOGODNA APELOR
În curând va fi în librării „Logodna apelor” volumul de poezie al tânărului poet Constantin Saica, cu gravuri în text de Cicerone Popescu. Cartea cuprinde 30 de poeme, cele mai multe medite. Versul lui Constantin Saica, duos, sensibil, este cunoscut publicului iubitor de adevărate poezie, din volumul „Navodra de stele”, apărut în 1935, și din diverse poeme publicate prin revistele cele mai răsplatite.

ȚĂRMUL LUMINII, POEME DE VALERIU OLANIUC
La „Cuvântul românesc” s'a tipărit volumul de poezii „Țărutul luminii”, de Valeriu Olanic. Autorul este cunoscut din paginile revistei noastre, unde a publicat versuri străbătute de o mare tristete, pline totuși de năzuința unor zări luminoase. În volumul „Țărutul luminii” se vede și mai clar cum depresivile suferințe ale poetului; sunt puncte de plecare spre sentimente viguroase de echilibrul moral. Iata o strofă caracteristică pentru formația lirică a d-ului Olanic:

De-atătu ami alerg prin noapte
Dar fructele sunt tot necoapte...
Am strans și frunze de pe d'un
Să nu le facă vântul scrum...
Căci poate cu durerea lor
Și vursire noastre mor.
Am cautat din cer, din munți
Să fac lumini multe punți;
Să vad al brazilor be-sug,
Să vad păcatul ars pe rug.
Umblun așa fără să știu
Cum să trec mândru prin pustiu
Și sfăit de un copac
Ce jălnic crește peste veac,
Am semănat în suflet soarele...
Și el mi-a împesit hotarele.

SEZĂTOAREA LITERARĂ

În ziua de 5 Martie c., la orele 11 a. m. se va ține la Galați, în sala Odeon, o sezătoare literară în care își vor da concursul câțiva tineri scriitori din București și din localitate.

Din București vor veni: Coca Farago, B. Iordan, Geor-

B. Iordan Serafim Cadan
ge Dorul Dumitrescu, Petre Dinu, Teodor Al. Munteanu, Serafim Cadan, Vladimir Cavamali, Iosif Dumitrescu-Pietrari, Fulga Apostol, V. Munteanu, Octav Sargeșiu, iar din Galați:
G. P. Șorbanescu, Margareta Izbaștea, G. Măhălescu, V. Hondriș, Pr. Petru Savin, I. Gherășeanu, Ghisă Popescu, preot Teodor Iordache și Gr. Veja.
După terminarea sezătoarei, cunoscutul scriitor B. Iordan va fi sărbătorit între prieteni.

Șezătoarea scriitorilor tineri la Cluj

Duminică, 5 Martie, la orele 4 după amiază va fi în sala Teatrului Național din Cluj, a treia sezătoare a scriitorilor tineri, organizată de „Asociația scriitorilor români ardeleni”, și de „Universul literar”.

Șezătoarea va fi deschisă printr'un „Cuvânt introductiv”, al d-lui VICTOR PĂPILIAN, președintele „Asociației scriitorilor români ardeleni”, după

Victor Păpilian

Vladimir Streinu

care va urma conferința „Literatură și scriitorii tineri”, a d-lui VLADIMIR STREINU.

Vor citi apoi din operele lor scriitorii: Victor Popescu, Constantin Fântăneru, A. Negură, Ștefan Baciu, Traian Lalescu, Gh. Axinteanu, Leonar Dionariu, Virgil Carianopol, Paul Constant, V. Copilu-Cheatră, M. G. Samarineanu și R. A. Strescu.

Biletele de vânzare la casa teatrului. Sâmbătă d. a., „Universul Literar” va ține o ședință literară la Gherla, iar a doua zi dimineața, alta la Dej

ALKESTIS, dramă de DAN BOTTA

Am anunțat în n-rul trecut că a fost angajată spre a se pu-

blica în colecția „Universul literar”, drama ALKESTIS, de

Dan Botta. Lucrarea acestui tânăr și strălucit autor este o interpretare a morții gândită prin miturile din tragedia greacă. Având puritatea clasică a ideilor, drama aduce o neliniște mai adâncită a sufletului modern și simbolul ei se desprinde mai amplu și mai uman. Prin Alkestis, d. Dan Botta a lăturat încă o carte valoroasă șirului său de opere care i-au făcut un nume deplin în literatură.

Volumul va fi ilustrat de d. Geo Zlătescu și va fi o tipărire de elită în colecția „Universul literar”.

CERCURI IN APA, roman de ION BIBERI

„Universul literar” a angajat spre tipărire al doilea roman în colecția sa „Cercuri în apă”, de Ion Biberi.
D. Ion Biberi este un autor bine cunoscut și apreciat de marea publică. Se știe că romanierul a debutat prin scesul răsunător al romanului „Proces”, care a obținut premiul de 25.000 lei, al Soc. TeKirghiol-Movila”, oferit de

„Cultura Națională”. După romanul acesta, d. Ion Biberi a continuat să publice pe lângă opere de literatură și studii de psihologie a subconștientului (autorul este medic) care i-au întregit prestigiul de scriitor „Cercuri în apă”, romanul pe care îl tipărește colecția „Universul literar” va fi un mare succes în proza noastră literară.

LUMINA TRISTA, versuri de TRAIAN LALESCU

Am anunțat că în colecția „Universul literar” se va tipări volumul de versuri „Lumină tristă” de Traian Lalescu. În lirica tânără de azi, numele d-lui Traian Lalescu este de prețioasă apariție. El a fost întâins în paginile revistei noastre, iar confruntarea cu publicul a făcut-o la șezătoările scriitorilor tineri, organizate de revistă, unde d. Traian Lalescu a avut todeauna un categoric succes.

„CALENDAR VECHI”, ROMAN DE ȘTEFANA VELISAR

Am anunțat pe cititori, că va apărea în curând romanul „Calendar vechi”, iscolit de Ștefana Velisar (pseudonimul literar al d-nei Lily Teodoreanu, soția romanierului Ionel Teodoreanu). Cartea zugrăvește cu un delicat simț de analiză, prima dragoste a unei adolescente, cu neliniștile ei și cu strălucirile de vis cari trasfigurează realitatea. Dar cartea mai este și o descriere a societății moldovenești înainte de război, refăcând corect o brazul psihologic al anului 1913, turburată și el prin frământarea balcanică. „Calendar vechi”, romanul d-nei Ștefana Velisar, va fi tipărit în cursul lunii Martie, de „Cartea Românească” și nu ne îndoiim că va constitui o frumoasă surpriză literară.

URCIOARE CU ROUĂ, POEZII DE GH. TULEȘ

D'n volumul „Urcioare cu rouă”, al d-ului Gh. Tuleș, tipărit recent la „Bucovina”, reproducem până la o prezentare mai amplă, următoarea imagine de toamnă:
Toamna pătrunde prin ferestre și atinge
Covorul, cu un deget ca neaua
Pe urma ei, ce trenă de umbră,
Tristețea, strigă tăcut, departe,
Cu palmel-azezate „năinte pentru rugă,
Toamna-și începe jocul m.atec,
Și fâlfâie în aer un păr, pe-ungă glugă,
In tresări de fluturi de soare,
Tot mai plin.

Posta redacției

Florin Lucescu. — Nu vă grăbiți cu publicarea. Lepădați-vă de orice influențe.
Cine mă strigă și nu-l aud? Cine mă chiamă?
Sunt convins că în scurtă vreme veți reuși.
M. M. — Căci o frunte nu-i talent. Nici o mână condeiu vigilant. Cât adevăr în două versuri loară!
C. Aldea. — Iartă-mi întârzierea. Se va publica.
„Matador”. — Mai încercați. Mihail Chirnoagă. — Trimiteti manuscrisul. Deocamdată nu putem lua niciun angajament.
Petru P. Ionescu. — Poșta română și-a făcut datoria. Ceastă-laltă se achiță cu întărire de a cî. Am primit articolul care are un singur cursur: mărimea.
Petre Vișnănu. — În onestă-bilitate calități. Mai trimiteți.
George Gr. Toma. — Acelaș răspuns.
George Maramureșeanu... Gă-

Sub această intitulare „Mercure de France” cu data de 15 Febr. publică surprinzătoare pagini inedite de pătrundere critică și entuziasm lucid, datorite lui Albert Samain, poetul atator versuri de o rafinată prepoziție: „clasic al simbolismului”, cum i s'a spus — din volumele cu titluri melancolice „Au jardin de l'Infante”, „Le Chariot d'or”, „Aux flancs du vase”, etc. Dintre aprecierile pe care le face Samain, la 1899, despre poezii franceze din a doua jumătate a veacului trecut, nu-i una pe care poșteritatea să nu o fi confirmat, cu excepția rețetării care se impune, privitoare la „delicioasă ingenuitate” a esteticii verlainiene. Se știe astăzi, cu prețul căror ostensele laborioase, era obținută din unele poeme ale „sărmanului Lélian”.

Acela care i-a dat, odată cu triumful cel mai strălucit, tot prestigiul și toată ampoarea; și deaceia, opera lui Hugo, am punctul de vedere al revoluției verbale imi apare, neîndoindu-mă, ca jemenul cel mai considerabil al veacului.”

Aături de Lamartine și Hugo, Musset și Vigny, aparituni neoteorice pe firmamentul lirismului: cel dintâi „semeș și jecheș, cravașa în mână, țigara în gură, sovrând versuri cu o negație-aceia și par că disprețuiesc”; celălalt, „Vigny taciturn, compunând pe îndelete, în adâncul lui însuși poeme sumbre, încarcate de jugere ca norii din serile de vară”. Dintre cele două curente poetice, acela reprezentat prin Victor Hugo, la care jorma avea o importanță precumpănătoare, spre deosebire de curentul lamartinean, unde accentul cădea pe efuziunea tandră și sinceră, a jost farul călăuzitor al lirismului. francez către noui orizonturi. În preungirea poeziei hugoțiene, l'éophile Gautier, în minunatele povestiri, face dovada unei „bogății neasmutite a limbii, rafinând și mai mult, cu o măiestru mai răbdătoare, tururile de forță prozodice ale lui Victor Hugo”. Din această tendință avea să apară Parnasul francez, pe culmea căruia tronează opera măreață și tristă a lui Leconte de Lisle „comme une avenue de palais de marbre au plain soleil de deux heures et tout, jusqu'au plus mince détail, se découpe avec netteté sur un immobile azur”.

Urmează admirabile caracterizări ale celor trei „directeurs d'âmes” în preajma datei de 1880. Baudelaire, Verlaine și Mallarmé. „Baudelaire, imaginație arzătoare, sensibilitate întunecată și mistică, lasă o operă pînă de magnifică și straniu frumuseși. El sapă în adâncurile sufletului omenesc, găsește filioane noi, aduce

Dupa ce respinge termenul Progres, ca lipsit de sens în artă și în poezie mai mult ca orînduie, Samain se oprește bucuros la aceea de evoluție, jumăca exprimă „o manșesare constantă, măs-pensabilă, eternă, a vechii și pen-tru ca poezia este, numine de toate, vie; când ea își înserește evoluția, ca urmare a unei con-strangeri prea stricte la un jeli de canon impus prin capodopere anterioare, nămucește o veacum cum se usuca, surucește și seme-nete morții apar în ea”.

Romanul, smul a vișmăț și ușurînță împotriva poeziei uscate și adăctice de a sjarșitul veacului 18 care se ojeua tot mai mult, „îndărătul jafadei de marmură tradiționaliă și a peristurior ei înghețate”. Lui Lamartine îi revine onteia de a fi dat forme poetice „primul mare jor”.

Apariția lui Victor Hugo este comparată cu a unei adevărate revoluții lirice înaintând până la cer o jăcară ale carei restrăngeri „încă ne înumează”. Iden-tificarea lui Hugo și a Komantismului este astjoi încat e cu ne-puțință să-i poți despartii, să-i înțelegi lăfjel decât unul prin altul. „Genul lui Victor Hugo e

la suprafață pietre ciudate și magice, din înțimă lui, accentele de tristete și desperare cele mai larg omenesti. Neînțezat în sensul fa-cilității, dar de o strălucire care-l face să-și concentreze gîndirea în imagini și formule pe care nu le mai uși”.

„Verlaine, după Parnas și orgia lui de rime bogate și versuri de bronz și de marmură într-o at-mosferă de atelier de pictură, re-deschide încetînci poarta care duce spre cîmpuri, și regăsește cînte-cul străzilor și al pădurilor, năiv, simplu, care aleargă în picioarele goale sau în saboși fără altă este-tică decât o delicioasă ingenuitate”.

„Creatia se răzbuna împotriva creatorului, prin artă”

În introducerea voluminoasei „Histoire des arts” recent apărută în „Bibliothèque historique” a editurii Payot, d. Hendrik van Loon, autorul acestei interesante opere, scrie între altele, următoarele:
„Omul e o creatură slabă și neputincioasă în comparație cu zeli. Fiindcă zeli îi vorbesc prin mijlocul creației, omul încearcă să răspundă, să se răzbune, și acest răspuns, această răzbumare este ceea ce noi numim artă”.

Ca să facă mai evidente per-manența și universalitatea a-cestui efort, autorul ne poartă cu inchipuirea dealungul tuturor civi izățiilor, din preistorie și până în zilele noastre, oprindu-se în Egipt, în Babilonia și în Chaldea, în Atena lui Pericle, la Bizanț și în Rusia medie-vală, în grădinile Persiei, la Florență, în patria lui Rembrandt și la Curtea Rege-lui Soare sau în preajma lui Bach și Beethoven...
Fără pedanterie profesională și fără nomenclatură uscată, ne înfățișează epocile, țările, condițiile sociale și materiale în care au trăit artiștii și mește-sugarii, și au luat ființă operele lor nemuritoare sau efemere.
Cu tot programul amblioz, această plimbare nu e niciodată obstoară, fiindcă acela care ne călăuzeste ne face să înțelegem în felul cel mai atrăgător, cum și de ce arhitectura, muzica, pictura, sculptura, teatrul și arta decorativă au înflorit și au ro-dit cu îmbelsugare, în cutare timp și în cutare loc. Tabloul e atent completat și pitoresc tot-odată, cu toate relațiile politice, economice, psihologice, anecdote-tice, considerații de ordin tehnic sau pecuniar, etc.

În sfârșit „straniul, misteriosul și intensul Mallarmé”, a cărui o. eră „stufoasă și ermetică lasă să se intrăvadă, printre obscuri-țările-i ireductibile, încării ju.ge-rătoare ale unor magnifice comori”. Artă formală „în sensul că în ea cuvântul apare investit cu o sacră putere, devenind o ființă vie și misterioasă, frumoasă prin frumusețea-i proprie, puternică prin puterea-i proprie și cuprînzînd sine, prin virtutea lui, lumi de gînduri...”. Observînd că tocmai obscuritatea lui Mallarmé i-a jost mai folositoare față de tineret și de revistele tinere decât cele mai autentice capodopere, Samain conchide că „oricîd de puerilă și de manierată în formele ei, influența lui Mallarmé a jost conside-rabilă”.

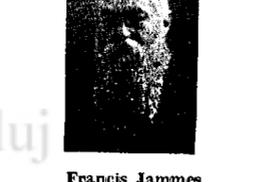
Dar ca o reacție firească împotriva acestei arte „prea exclusiv pe efuziunea tandră și sinceră, a jost farul călăuzitor al lirismului. francez către noui orizonturi. În preungirea poeziei hugoțiene, l'éophile Gautier, în minunatele povestiri, face dovada unei „bogății neasmutite a limbii, rafinând și mai mult, cu o măiestru mai răbdătoare, tururile de forță prozodice ale lui Victor Hugo”. Din această tendință avea să apară Parnasul francez, pe culmea căruia tronează opera măreață și tristă a lui Leconte de Lisle „comme une avenue de palais de marbre au plain soleil de deux heures et tout, jusqu'au plus mince détail, se découpe avec netteté sur un immobile azur”.

Urmează admirabile caracterizări ale celor trei „directeurs d'âmes” în preajma datei de 1880. Baudelaire, Verlaine și Mallarmé. „Baudelaire, imaginație arzătoare, sensibilitate întunecată și mistică, lasă o operă pînă de magnifică și straniu frumuseși. El sapă în adâncurile sufletului omenesc, găsește filioane noi, aduce

artisită, preu sistematic disprețu-itoare a vieții și a realității”, apar, către sfârșitul veacului trecut, primele manifestări ale unei arte care se reîntoarce către natura ei, sub numele de naturism, „caută să se exalte în bucuriile robuste și sănătoase ale glicii”.

În această atmosferă apare Francis Jammes, care „într-o limbă aspră și frustă, dar cu un accent profund mișcator, își po-veste pur și simplu emoțiile încercate în fața lucrurilor, dar cu a-tăta sinceritate nădă și vînjoasă încat, dela început, toate capetele se întoarsă către el... Înțuența lui a ajuns repede considerabilă și spre partea lui s'a orientat arta cea mai recentă, ca o reacție lo-gică împotriva răsufletului viclat al capetelor scunde și al saloanelor inițiate”.

La sfârșitul acestor considerații, Albert Samain se întrebă dacă poezia se va îndrepta către versul liber sau va reveni la versul ca-sic și răspunde că „ea va păstra pur și simplu alexandrîmul, impu-nându-i diferitele libertăți suc-crite, foarte legitime de altfel, as-pru-vechei prozodii”, conchizînd la dispariția versului liber.

Francis Jammes

DIN ÎNȚELEPCIUNEA ȘI HUMORUL LUI FREDERIC CEL MARE

Unui funcționar care invoca vechea mea în s.ubjă, cerînd să fie înaintat:
„Nu contează serviciile de lungă durată, dar cele bune; grațdul e plin cu măgari bătrîni, care fac treabă cu toții, fără să pretindă să fie făcuți rîndăși”.

Unui preot care-i dedicase o carte mediocră, intitulată „Păcatul împotriva Sfîntului Spirit”:
„Ți-am primit păcatele împotriva spiritului și-ți doresc ca Dumnezeu să le ia pe ale dumitale în sfînta și demna lui pază.”

„Rațiunea nu are putere decât în împrejurările în care experiența ne luminează. Să-i propui materii abstracte, însemnă să o rătăcești într'un labirînt a cărui lesire ea nu o va găsi niciodată”.

„Geniile mărunte vor să păstreze tot, oamenii înțelepți nu văd decât scopul principal... Cine păstrează tot nu păstrează nimic”.

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în ostensele lor de prejudecată reputații”.

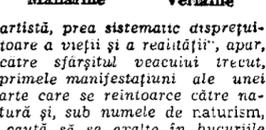
„E cuminte să păreșești lumea, înainte ca lumea să te pă-răsească. Specia omenescă se pliticescă prea lesne cu aceeaș murtă... E bine s'o iei înaintea publicului și să nu-l lași timpul să se pliticescă”.

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în ostensele lor de prejudecată reputații”.

„E cuminte să păreșești lumea, înainte ca lumea să te pă-răsească. Specia omenescă se pliticescă prea lesne cu aceeaș murtă... E bine s'o iei înaintea publicului și să nu-l lași timpul să se pliticescă”.

Mallarmé

Verlaine

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în ostensele lor de prejudecată reputații”.

„E cuminte să păreșești lumea, înainte ca lumea să te pă-răsească. Specia omenescă se pliticescă prea lesne cu aceeaș murtă... E bine s'o iei înaintea publicului și să nu-l lași timpul să se pliticescă”.

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în ostensele lor de prejudecată reputații”.

„E cuminte să păreșești lumea, înainte ca lumea să te pă-răsească. Specia omenescă se pliticescă prea lesne cu aceeaș murtă... E bine s'o iei înaintea publicului și să nu-l lași timpul să se pliticescă”.

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în ostensele lor de prejudecată reputații”.

„E cuminte să păreșești lumea, înainte ca lumea să te pă-răsească. Specia omenescă se pliticescă prea lesne cu aceeaș murtă... E bine s'o iei înaintea publicului și să nu-l lași timpul să se pliticescă”.

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în ostensele lor de prejudecată reputații”.

„E cuminte să păreșești lumea, înainte ca lumea să te pă-răsească. Specia omenescă se pliticescă prea lesne cu aceeaș murtă... E bine s'o iei înaintea publicului și să nu-l lași timpul să se pliticescă”.

„Drept este, că examinînd din ce-l făcutul gloria, vezi că se reduce la prea puțin lucru. Să fil judecat de ignoranți și prețuit de imbecili, să-ți auzi numele rostit de o mulțime care aprobă, respinge, iubește sau urăște fără motiv, nu ai de ce să te simți măgulit, sau orgolios. To-tuși, ce s'ar alege de acțiunile virtuozose și lăudabile dacă nu am lubi gloria? Toți cei cari au binemeritat dela patrie, au jost încurajați în